

Stenogramm

XIV Riigikogu, I Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 17.04.2019, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:02 Peaministri kandidaat Jüri Ratasele volituste andmine Vabariigi Valitsuse moodustamiseks

14:00 Istungi rakendamine

14:00 Esimees Henn Põlluaas

Austatud Riigikogu! Alustame täiskogu I istungjärgu 3. nädala kolmapäevast istungit. Kas on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Tundub, et ei ole. Sellisel juhul loen teile ette mõned teated. Täna pärast täiskogu istungi lõppu toimuvad siinsamas istungisaalis järgmiste parlamendirühmade asutamiskoosolekud: Eesti-Poola, kokkukutsuja Aadu Must; Eesti-Malta, kokkukutsuja Toomas Kivimägi; Eesti-Norra, kokkukutsuja Toomas Kivimägi. Samuti toimub täna pärast täiskogu istungi lõppu siin Eesti-Taiwani toetusrühma asutamiskoosolek, selle kokkukutsuja on Kalle Laanet.

Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 94 rahvasaadikut ja puudub 7.

1. 14:02 Peaministri kandidaat Jüri Ratasele volituste andmine Vabariigi Valitsuse moodustamiseks

14:02 Esimees Henn Põlluaas

Austatud Riigikogu! Vabariigi President määras k.a 16. aprillil oma otsusega nr 443 Jüri Ratase peaministri kandidaadiks ja tegi talle ülesandeks moodustada Vabariigi Valitsus. Põhiseaduse § 89 järgi esitab peaministri kandidaat Riigikogule ettekande tulevase valitsuse aluste kohta. Peaministri kandidaat on avaldanud soovi esineda Riigikogu ees ettekandega tänasel istungil. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 56 lõike 1 punkti 1 ja lõike 2 alusel olen tänase istungi päevakorda täiendanud Vabariigi Presidendi määratud peaministri kandidaadile Jüri Ratasele Vabariigi Valitsuse moodustamiseks volituste andmise otsustamisega.

Selgitan teile selle punkti menetlemise korda. Esmalt on Jüri Ratase ettekanne valitsuse moodustamise aluste kohta, mis kestab kuni 30 minutit. Seejärel võib iga Riigikogu liige esitada peaministri kandidaadile kuni kaks küsimust. Läbirääkimisi ei peeta ja pärast küsimustele vastamist toimub lõpphääletus. Peaministri kandidaat Jüri Ratas, palun! Protseduuriline küsimus. Palun!

14:03 Vilja Toomast

Aitäh! Tekkinud on selline huvitav vastuolu, et peaministri kandidaat Kaja Kallas sai kuni 25 minutit kõneaega, järgmine peaministri kandidaat kuni 30 minutit. Miks? On selle kohta mingi reegel?

14:04 Esimees Henn Põlluaas

See on vastavalt soovile. Peaministri kandidaat võib paluda lisaaega. Nii, rohkem küsimusi ei ole. Palun, peaministri kandidaat Jüri Ratas!

14:04 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Väga austatud Riigikogu liikmed, head ametikaaslased! Head Eestimaa inimesed! 1993. aasta 31. detsembril ütles president Lennart Meri, nagu ta seda ise nimetas, meie esimese põhiseadusliku aasta lõpuläkituses, et kõige kaunim on naeratav Eesti. Toonasel raskel ajal, kui teadmised ühest teistsugusest Eestist olid alles värsked, oli nendes sõnades väga palju suuremeelsust ja ambitsiooni. Ma usun siiralt, et suur osa meie senisest edust tugineb just sellele, et oleme suutnud õigetel hetkedel olla positiivsed ja naeratada.

Meie põhiseadus ütleb, et Eesti Vabariik on rajatud vabadusele, õiglusele ja õigusele, et kestaks meie rahvas ja kultuur. Seda vabadust põlistame me kõik koos iga päev oma töö ja tegemistega. Õigus omakorda on see, kui igaüks meist tunneb, et ta on oluline, et ta on hoitud ja väärtuslik. Õigus on meie põhiseadus, millesse kirja pandud riigi aluspõhimõtteid ei saa rakendada valikuliselt. Esitades mõnele nendest väärtustest tingimusi, nõrgestame me kõiki neid.

Mul oli suur au kahe nädala eest kuulata siin lugupeetud Riigikogu saalis Eesti Vabariigi presidenti Kersti Kaljulaidi, kes ärgitas XIV koosseisu avaistungil peetud kõnes meid mõtlema ühiskonnas toimuva üle:

"Eesti demokraatia toimib. Aga võib-olla peaksime siiski mõtlema, miks on nii, et kuu pärast valimisi tunneb suur osa inimesi, nagu oleks midagi meie ühiskonnas katki tehtud. Mingid justkui kokku lepitud piirid ei kehtiks enam. Ja küsimus ei ole maailmavaatelistes seisukohtades, vaid tihtipeale viisakuses ja lugupidamises. Lugupidamises üksteise vastu ja kogu meie rahva vastu."

Ma mõtleksin siit veel kaugemale. 20. augustil 1991. aastal hääletasid 69 Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liiget sellesamas saalis Eesti riikliku iseseisvuse taastamise poolt. Toonaste riiginaiste ja riigimeeste panus on võimaldanud meil oma parima äranägemise järgi oma riiki ehitada. Sellest saati on kõigi Riigikogu koosseisude liikmed, kõik meie ministrid ja valitsused ning kõik meie erakonnad soovinud ehitada meile kõigile parimat võimalikku Eestit. Erinevused on seisnud vaid konkreetsetes otsustes ja nägemustes, kuidas selle parima riigini jõuda.

Meil on iseseisvuse taastanud Eestis hästi läinud. Oleme tundnud seda ise, näinud oma igapäeva elu pidevat arengut ning tunnistanud meie riigi muutumist euroopalikuks heaoluühiskonnaks. See kõik on paistnud välja ka rahvusvahelistest pingeridest ja indeksitest. Samas on kogu selle aja elanud meie keskel väga palju inimesi, kelle arvates on ühiskonnas kogu aeg midagi katki olnud. Osa inimeste jaoks kujunes raskeks üleminek turumajanduslikule ühiskonnakorrale või omandireform. Paljud nägid kasvavat lõhet oma sissetulekute ja hindade vahel. Maal kadusid töökohad ja linnades suurenes kihistumine. Me ei ole alati suutnud aidata oma ühiskonnas kõige kaitsetumaid: lapsi, eakaid, puuetega inimesi ja paljusid teisi. Samuti oleme ausalt peeglist vaadates jõudnud mõistmisele, et integratsioon pole täielikult õnnestunud ning eesti ja muu emakeelega inimesed tunnevad tihtipeale, et on üksteisele võõrad. Samamoodi teame, et meie naiste ja meeste sissetulekute erinevused on Euroopa suurimad. Me ei suuda tihti mõista enda keskel elavate inimeste eluharjumusi ega ka nende mõtteid ja tegusid. Me oleme siiani tunnistanud konflikte uuendusmeelsuse ja alalhoidlikkuse pooldajate vahel. Meie ühiskonnas on esindatud palju erinevaid väärtushinnanguid, kuid need ei tohiks olla omavahel konfliktis. Meie inimesed ei tohiks olla omavahel konfliktis. Me peame toetuma sellele, mis meid kõiki – Eestimaa inimesi – ühendab, mitte rõhuma erinevustele.

Valusad lõhed on aastakümnete jooksul tekkinud kõigist meie pingutustest ja parimatest kavatsustest hoolimata. Me ei ole neid meelega loonud. Need lahknevused ei ole kindlasti ainult Eestile omane mure, vaid näeme seda oma sõprade juures Euroopas ja terves maailmas. Seda enam on mulle sümpaatne kogemus, mille olen saanud enam kui kahe aasta jooksul Euroopa Ülemkogu laua taga. Riikidel on alati erinevad seisukohad ning huvid, aga samas valitseb alati teadmine kõigi ühistest taotlustest. Suured riigid võiksid kasutada oma jõupositsiooni, kuid selle asemel otsivad nad just ühisosa. Nõudmiste ja ultimaatumite asemel otsitakse laua taga alati kompromisse. See on midagi, mida peaksime pidama enam silmas ka riikide sisepoliitikas. Meie kõigi kohustus ja vastutus siin saalis ja ka mujal on, et kõik meie inimesed saaksid ühendatud ja erimeelsused lepitatud.

Auväärsed Riigikogu liikmed! Eesti Keskerakond, Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ja Isamaa erakond on kokku leppinud soovis kanda ühiselt valitsusvastutust, lähtudes Eesti riigi ja inimeste huvidest.

Kolme erakonna läbirääkimistel arutasime paljusid Eesti elu sõlmküsimusi ning nende võimalikke lahendusi. Tunnustan siinkohal meie partnereid, kes olid kõneluste käigus huvitatud kompromissidest ning keskendusid lahenduste otsimisele. Me soovisime ja suutsime leida ühisosa ka kõige keerulisemates küsimustes. Selle tulemusel sündis 15 peatükiga sisutihe dokument, mille keskne telg on soov hoida ja arendada Eestit, et see kestaks meie järeltulijatele igavesti.

Sõnastasime kolme erakonnaga olulised põhimõtted sotsiaal- ja tervishoiu valdkonnas, hariduses,

teadus- ja arendustegevuses, välis- ja julgeolekupoliitikas, siseturvalisuses ning ettevõtluskeskkonnas. Samuti on välja toodud kultuuri-, keskkonna- ja energiapoliitika, e-riigi areng, riigivalitsemise ja kodanikuühiskonna valdkond ning transporti ja taristut puudutav. Seisame ka edaspidi sidusa ja tugeva ning kasvava rahvaarvuga riigi eest ning toetame kohalikku elu nii Tallinnas kui Tartus, nii Kärddlas kui Kanepis, nii Rakveres kui ka Ruhnu saarel. Seejuures pöörame enam tähelepanu neile, kes ka enam abi vajavad. Kõik see teenib meie kõige olulisemat ja põhiseadusest tulenevat ülesannet, milleks on kindlustada Eesti rahva ning iseseisva ja kaitstud Eesti püsimine. Soovime üheskoos, kogu ühiskonna toel ehitada peresõbralikku Eestit, mille ühiskond on sidus, mille majandus on edukas ja teadmispõhine, mida valitsetakse tõhusalt ning mis on vaba ja kaitstud. Need on meie loodava valitsusliidu viis peamist prioriteeti.

Vaba ja kaitstud Eesti kätkeb esimesena kokku lepitud kolme erakonna peamisi seisukohti välis- ja julgeolekupoliitikas. Eesti jätkab kindlalt senisel välis- ja julgeolekupoliitika kursil, mille oluline osa on meie kuulumine Euroopa Liitu ja NATO-sse. Lähtume välis- ja julgeolekupoliitikas Eesti riigi huvidest, riiklikust suveräänsusest ning rahvusvahelisest õigusest, järgides rahvusvahelisi kokkuleppeid ja ÜRO põhimõtteid. Toetame tugevat ja ühtset Euroopa Liitu, jätkates samal ajal vajalikke ettevalmistusi Brexiti toimumiseks. Peame oluliseks hoida ja arendada lähedasi suhteid Suurbritanniaga, kes on olnud läbi ajaloo Eesti oluline liitlane. Samuti seisame meie elanike ja ettevõtete õiguste tagamise eest pärast Suurbritannia tõenäolist lahkumist Euroopa Liidust. Jätkame iseenesestmõistetavana meie iseseisva kaitsevõime arendamist ning hoiame kaitsekulutused vähemalt tasemel 2% SKT-st. Riigikaitstes on meile jätkuvalt olulised toetuspunktid ajateenistus, ohvitserid ja allohvitserid, reservarmee, tugev Kaitseliit ja ka pidevad õppused, liitlaste kohalolek ning laiapiindse riigikaitse põhimõtted. See kõik on seni meie Eestit hästi teeninud ja teenib kindlasti ka tulevikus.

Tänu meie liitlastele saab Eesti olla hoitum ja enesekindlam, kui meie suuruse põhjal võiks eeldada. Loodav valitsusliit peab oluliseks tugevate transatlantiliste suhete arendamist ning rahvusvahelist koostööd laiemalt. Üks hea näide on siinkohal ÜRO Julgeolekunõukogu ajutiseks liikmeks saamise kampaania, mida on pühendunult vedanud president Kersti Kaljulaid. Eesti on seeläbi leidnud kogu maailmas uusi sõpru ning kogunud palju tustust nii Atlandi kui ka Vaikse ookeani ääres. Lisaks riigikaitsele pakume inimestele vajalikku kindlustunnet ka siseturvalisuse valdkonda arendades. Kõigi kolme erakonna selge soov on panustada meie inimeste turvatunde suurendamisse. See tähendab vajalikke palgatõuse, aga ka näiteks täiendavate õiguste andmist kohalike omavalitsuste korrakaitseüksustele ning mitmekülgset ennetustööd. Meie Eesti hoidmine, meie Eesti arendamine ja meie Eesti kaitsmine on töö, mida on teinud aastate jooksul kõik meie valitsused, ning nende põhimõtete taga on seisnud kindlalt kõik meie parlamendierakonnad.

Siinkohal tunnustan siiralt ka nii Reformierakonda kui Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda, kes on meie ühiste välis- ja kaitsepoliitiliste väärtuste eest tugevalt seisnud ning neid pikkade aastate jooksul arendanud. Sidus ühiskond tähendab omakorda seda, et oleme demokraatlik õigusriik, kus on tagatud olulised väärtused, inimõigused, sõnavabadus ja isikuvabadused. Me peame austama kõiki Eestimaa elavaid inimesi, nende vaateid ja arvamusi ning igaühel peab olema võimalus ennast teostada. Rõhutasime partneritega juba läbirääkimiste alguses, et edendame just sidusat, sallivat ja turvalist ühiskonda, kus pole kohta rahvastevahelise vaenu ilmingutel, antisemitismil ega ühiskonda lõhestaval retoorikal. Eesti elu edeneb palju jõudsamalt, toetudes lahketele sõnadele ja heasoovlikele lausetele, mitte teravate hüüdsõnade ja salvavate märkuste abil. Me kõik peame oma poliitilises tegevuses pingutama, et meie inimeste kartusi maandada ning ühiskonda rahustada. Me tõestame, et seisame Eesti tervikliku arengu ning iga inimese heaolu eest. Seejuures töötame iga päev ka kõigi nende heaks, kes loodavat valitsust seni veel ei toeta. Peaminister on peaminister kõigile Eestimaa inimestele, mitte ainult neile, kes teda toetavad ja on tema poolt valimistel hääle andnud. Samuti peab kogu valitsus töötama kõigi meie inimeste parima tuleviku nimel. Minu jaoks ei ole ega saa olema meie ja teie Eestit, on ainult üks – meie kõigi Eesti.

Ilmtingimata peame tasandama paisunud lõhesid siinsete kogukondade vahel: jõukamate ja vaesemate vahel; maapiirkondade ja linnade vahel; liberaalse ja konservatiivse maailmavaatega inimeste vahel. Ühiskonna sidusus tähendab ka tasakaalukamat ja ühtsemat regionaalset arengut. Valitsus peab nägema meie kohalikke omavalitsusi eelkõige heade partneritena ja kaastöötajatena, kellega koos tuleb maapiirkondade elu ja arengut toetada. Just sel põhjusel jätkame riigipalgaliste töökohtade Tallinnast maakondadesse väljaviimist. Sidusus tähendab ka väiksemaid lõhesid jõukamate ja madalalpalgaliste inimeste vahel, solidaarset ning iga inimese vajadusi ja võimalusi arvestavat tervishoiusüsteemi ning

sotsiaalpoliitikat. Kahjuks teame, et suur osa Eestimaa eakaid elab vaesuses. Meie roll ja kohustus on tuua oma väärikas eas vanemad ja vanavanemad sellest vaesusest välja. Me peame kõiki põlvkondi nende elutöö ja panuse eest tänama ning pakkuma eakatele väärikat vanaduspõlve ning inimväärselt elu.

Peresõbralik Eesti on riik, kus meie inimesed soovivad panustada kõigi meie ühisesse tulevikku ning luua just siin oma pere. Mul on hea meel, et laste- ja peretoetuste tõstmine ja vanemapuhkuse paindlikumaks muutmine on andnud paljudele Eestimaa peredele viimastel aastatel enam kindlustunnet laste saamiseks, sh kolmandate laste sünniks. See on õige tee, mida tuleb igal juhul jätkata.

Sellesse Eestisse on alati tagasi oodatud kõik inimesed, kes on leidnud rohkem võimalusi kodumaalt kaugemal. Kodu- ja väliseestlased. Noored, kes on hariduse omandanud laias maailmas. Töötajad, kes on vahepeal leidnud mujalt paremat teenistust. Eakad, kes soovivad naasta oma isamaale. Neil kõigil on kogemusi ja väärt teadmisi, mis teevad meie Eestit tugevamaks. Kõik nad on meie inimesed, keda ootame koju. Kahtlemata teeb meile kõigile rõõmu, et Eesti rändesaldo on olnud viimastel aastatel positiivne. Eestimaa elanike arv on kahe viimase aastaga kasvanud kokku enam kui 8000 inimese võrra. Selleks toetame oma ühiskonna heaolu ja turvatunde kasvu, tagame avalike teenuste kättesaadavuse, lühendame ravijärjekordi ja vähendame sotsiaalset ebavõrdsust.

Jätkuvalt tuleb panustada pereväägival vastu peetavasse võitlusse, mis on üks valusamaid murekohti meie ühiskonnas. Selles küsimuses peab kehtima nulltolerants. Pean oluliseks, et töötaksime enam oma kogukondadega nii kodus kui ka välismaal. Rahvastikuministri ametikoha loomine ning "Gloobalse Eesti" programmi käivitamine on vaid esimesed sammud. Meie inimeste väärtustamine ning naasvate eestimaalaste kogemused teevad meie Eestit paremaks, teevad meie Eestit tugevamaks.

Teadmistepõhise ja eduka majandusega Eesti on riik, mis panustab majandusse, mis toetab teadusarendustegevust ja innovatsiooni. Peame pingutama, et tõsta avaliku sektori rahastus selles osas 1%-ni sisemajanduse kogutoodangust ning hoida edaspidi vähemalt samal tasemel. See on Eesti inimeste heaolu ja ühiskonna kestlikkuse seisukohalt strateegiliselt määrava tähtsusega.

Me peame tagama, et meie majanduskasv on kaasav, konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik. Riigieelarve koostamisel peame õigeaks tagada heas korras ja vastutustundlik rahanduspoliitika. Peame senisest enam panustama ümberõppesse ning teistesse meetmetesse, et meie inimesed oleksid tööturul konkurentsivõimelised ning tagatud oleks kvaliteetne tööjõud. Valitsus peab toetama meil tegutsevaid ettevõtteid. Eesti ei ole kindlasti enam odava tööjõuga riik ning seega peame rõhuma teistele eelistele, mis meil võrreldes Põhjamaade ja lähiregiooniga olla saavad. Üks lahendus on kindlasti konkurentsivõimelised energiahinnad, mida riik saab mõjutada näiteks erisuste loomisega energiamahuka tootmise jaoks.

Majandust ja ettevõtlust arendades ei tohi unustada säästva arengu põhimõtteid. Mulle teeb suurt rõõmu, et muu maailma eeskujul näitavad meie lapsed ja noored üles üha suuremat kliimamuutustealast ja üldse keskkonnateadlikkust. See tähendab, et oleme suutnud kodudes ja koolis anda uutele põlvkondadele edasi sisuka väärtussüsteemi. Noored tajuvad oma isikliku käitumise mõju globaalsetele protsessidele ning on valmis oma käitumisega meie kõigi tuleviku eest vastutama. Pean väga oluliseks pakkuda meie oma ettevõtetele senisest veelgi suuremat tuge välismaal kontaktide loomisel ja uutele turgudele sisenemisel. Saame toetada meie ekspordivõimalusi, suurendades meie olulistel turgudel majandusdiplomaatide ja -nõunike arvu.

Eestiga seostub välismaal tihti just meie e-riik. Digitaalse ühiskonna ehitamine on teinud meie inimeste elu mõõtnatult palju lihtsamaks ja mugavamaks. Selle visiitkaardi hoidmisel on väga oluline panustada teenuste parandamisse ning uuele tasemele tõstmisesse. Samuti tuleb minna edasi programmiga "E-residentsus 2.0" ja ülikiire internetiühenduse loomisega.

Valitsuse jaoks on kahtluseta väga oluline kasutada ära kogemusi ja teadmisi, mis meil on olemas valdkondlikes erialaliitustes. Peaministrina oli mul au taaskäivitada kolmepoolsed kohtumised Eesti Ametiühingute Keskkliidu ja Eesti Töandjate Keskkliiduga. Pean väga oluliseks, et niisugused laiapõhjalised arutelud tööturu küsimustes jätkuvad ka edaspidi.

Mõtleme senisest julgemalt ka taristu arendamisele. Kaalume riigi taristuinvesteeringute teostamisel laenuraha kaasamist. Seejuures on oluline, et põhimaanteede arendamisel ei jääks väiksemad maanteed ja kruusateed vajaliku rahastusega. Meil tuleb panustada kvaliteetsesse teedevõrgustikku üle kogu Eestimaa.

Tõhusalt valitsetud Eesti tähendab, et meie inimeste hääl mõjutab riigivalitsemist ja seda ka

valimistevahelisel ajal. Samuti tähendab see seda, et riik on efektiivne ning meie käsutuses olevad vahendid on hästi ja vastutustundlikult kasutatud. Ühe olulise põhimõttena võtame otsuste langetamisel senisest tunduvalt enam arvesse Eesti inimeste seisukohti erinevates riigielu valdkondades ning tugevdame otsedemokraatiat. Valitsus näeb konstruktiivsete ja võrdsete partneritena eksperte, ettevõtjate- ja kodanikuühendusi ning Eestis esindatud poliitilisi jõude. Kindlasti jätkame nullbürokratia projekti arendamist, mis teeb meie inimestele ja ettevõtjatele riigiga suhtlemise lihtsamaks ning vähendab sellele kuluvat aega ja tööd.

Pean väga tähtsaks, et riigi arengustrateegia "Eesti 2035", mis võtab kokku teised riiklikud strategiadokumendid ning annab ühtse suuna erinevate valdkondade poliitikakujundajatele ja otsustajatele, saaks tehtud. Töö tulemusena sünnib väärtustele tuginev kokkulepe, kuidas tagada meie loodus-, sotsiaal- ja majanduskeskkonna tasakaalustatud areng. Riigi roll on luua võimalused, et Eestimaa inimesed saaksid panustada meie kõigi ühise heaolu suurendamisse.

Samuti seame järgmise nelja aasta vältel üheks poliitiliseks prioriteediks riigireformi. Soovime selles valdkonnas edasi minna, vähendades tarbetut bürokratiat ja avaliku sektori mahtu. Paneme valitsuse tegevuskavas paika riigireformi etappide sisu ja tähtajad ning loodame, et Riigikogu võtab vastu asjakohased otsused. Siinkohal ootan kaasamõtet ja koostööd kõigilt parlamendierakondadelt, erasektorilt ja kodanikuühendustelt. Samuti toetame Riigikogu suuremat rolli riigielu korraldamisel, mille üheks näiteks on koalitsioonileppes kokku lepitud probleemkomisjonide loomine eesti keele õppe arendamiseks ning rahvastikukriisi lahendamiseks. Lisaks viime läbi riigieelarve laiapõhjalise revisjoni, mille käigus vaatame üle kõik riigi tulu- ja kuluallikad ning hindame nende eesmärgipärasust.

Väga austatud Riigikogu liikmed! Oma igapäevases töös toetub valitsus väga palju meie tublidele ametnikele ning väga paljudele teistele riigi heaks töötavatele spetsialistidele. Nad kõik teevad oma tööd suure missioonitundega ja südamest ning riik saab nende peale loota. Loomulikult annavad oma kaaluka osa väga paljud vabaühendused, kelle töö ja tihti ka vabatahtlik panus on samuti suunatud meie ühiskonna arengu ja igaühe heaolu parandamisele. Meie ühist väärtust loovad Eestile siin tegutsevad ettevõtjad, kellest väga paljude tegevuses paistab isikliku edu kõrval selgelt välja ka vastutus terve ühiskonna hea käekäigu eest. Loomulikult tunnustan ka meie ajakirjandust, mis on kõigi tunnuste järgi pühendunud, vaba ja vastutustundlik.

Ma tänan kõiki Eestimaa inimesi südamest nende igapäevase töö ja panuse eest. Meie kõigi tegemiste summa on kaugelt suurem, kui annaks kokku nende osade lihtsa liitmise tehe. Meie Eesti ongi naeratavat Eesti.

Head rahvasaadikud! Töötasin Riigikogus ligi kümme aastat, millest päevagi ei kuulunud minu erakond valitsusse. Seepärast mõistan ma hästi, mida tähendab opositsioonis panustamine. Ma tean, milliseks võivad kujuneda lahkarvamused koalitsiooniga. Soovin olla oma töös peaministrina teile selline partner, keda ma ise lahendustele orienteeritud opositsioonisaadikuna näha tahaksin. Olen alati valmis teiega mõtteid vahetama ning koostööd tegema ka väljaspool parlamentaarse töö formaate, otse suheldes. Hea Mart ja Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ning hea Helir ja Isamaa erakond! Kallid koduerakonna Keskerakonna liikmed! Ma tänan teid väga viimase kuue nädala eest! Olen kindel, et meie ühiselt loodud valitsuses saab olema tugev koostöövaim ning viime terve Eesti elu edasi.

Auväärsed Riigikogu liikmed! Ma tänan teid ja palun teie toetust. Jõudu meie kallile Eestile! (Aplaus.)

14:32 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud riigikogulased! Kas peaministri kandidaat Jüri Ratasele on küsimusi? Nagu näha, on neid päris palju. Esimesena saab küsimuseks sõna Jüri Jaanson. Palun!

14:32 Jüri Jaanson

Aitäh! Austatud peaministri kandidaat! Asun kohe asja juurde. Te olete peaministrina ametis olnud viimased kaks ja pool aastat. Ametisse asunud, muutsite te tulumaksusüsteemi, mille tulemusena peavad töötavad pensionärid oma pensionite pealt täiendavat tulumaksu tasuma. See on töötavate pensionäride ebaõiglane kohtlemine. Lubasite veel eelmise koalitsiooni ajal, aga nüüd ka Keskerakonna valimisplatvormis, et te kaotate täiendava tulumaksu pensionitelt. See on seni vaid lubaduseks jäänud. Uurin nüüd, millised on teie plaanid pensionite tulumaksustamisega teie uue ametiaja jooksul? Koalitsioonilepingust ma selles selgust ei leidnud. Selgitage, palun!

14:33 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, austatud Jüri Jaanson! Ma tänan teid selle küsimuse eest! Ma ütlesin seda ka oma kõnes, et ma tõesti pean oluliseks, et meie väärikad, meie vanemad ja vanavanemad, saaks vaesusest välja tuua. Te nimetasite oma küsimuses Keskerakonna valimisplatvormi. Tõsi, selles oli kaks peamist suunda: üks oli erakorraline pensionitõus lisaks indekseerimisele ja teine oli tulumaksuvaba määra tõstmine 500 eurot 250 euro võrra 750 euroni. See esimene põhimõte on kindlasti koalitsioonileppes sees ja seda ma ütlesin ka välja, et koalitsioon toetab erakorralist pensionitõusu. Teatavasti on aprillikuu jooksul välja tulnud Rahandusministeeriumi kevadprognoos, mis puudutab ka eelmise aasta eelarve seisut. Prognoos näitab seda, et arvestades meie eelarve baasseadust ja ka rahvusvahelist kohustust Euroopa Liidus, tuleb eelarvega maikuu jooksul, kui tehakse riigi eelarvestrateegiat, väga tõsiselt tegelda. Erakorralisest pensionitõusust me ei ole loobunud, aga loomulikult on selle teostamine seotud riigieelarve võimalustega.

14:33 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Tulumaksuvaba miinimumi määra tõstmine on tõesti olnud eelmise valitsuse prioriteet. Usun, et teie nüüd juba pikaajalise Riigikogu liikmena mäletate seda hästi, kui – arvatavasti ma ei eksi, kui ütlen, et see oli Reformierakonna valitsuse ajal – pureleti ja jageleti teemal, kas tõsta seda miinimummäära 5 eurot või 10 eurot, mis andnuks inimestele igas kuus tulude netosummana paar eurot juurde. Eelmise koalitsiooni seisukoht oli tõesti see, et seda määra tuleks tõsta jõuliselt, 500-euroni, ja nagu me teame, väga paljudele madalat või keskmist palka teenivatele inimestele tähendas see umbes 60 euro lisandumist iga kuu. Mis puutub töötavatesse pensionäridesse, siis kindlasti ei maksustata kedagi Eestis teistest erinevalt. Tulumaksu määr on kõigile üks ja seesama. Ja on tõsi, et sektorites, kus töötab väga palju väärikas eas inimesi – need on hariduse ja sotsiaalvaldkond –, on viimase paari aasta jooksul toimunud oluline palgatõus. Mingites sektorites on palk tõusnud 10–12%, mingites sektorites kuni 20%.

14:36 Esimees Henn Põlluaas

Järgmisena palun Jürgen Ligi. Vabandust, Valdo Randpere oli enne, siis tuleb Jürgen Ligi.

14:37 Valdo Randpere

Milline õnn! Aitäh! Hea Jüri! Kuule, kui sa niimoodi edasi vastad, et sa küsimusele vastamise asemel räägid ainult oma juttu, siis see sinu äsjane jutt naeratuses tundub rohkem nagu jutt irvitamisest. Aga mul on sulle küsimus. Enne valimisi sa välistasid koostöö EKRE-ga, nüüd ometigi oled EKRE-ga koos valitsust loomas. Ma tahaks täpsustada, kas sellised väärtused nagu antisemitism, rassism, teatud ühiskonnagruppide ähvardamine sõltuvalt nende sättumusest, veendumustest, elukutsest on sinu arvates tänapäeval ikkagi aktsepteeritavad. Ja kui need on seda, kas tõesti selline inimene, kes selliseid väärtushinnanguid jagab, sobib ikka Eesti Vabariigi peaministriks?

14:37 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, hea Valdo, sinu küsimuse eest! Eks küsimus ole alati selles, kas me tahame kuulata või ei taha. Ma ei tea, kust kohast sa võtad need põhimõtted, mida sa oma küsimuses mulle omistasid. Jah, ma ütlesin, et kui tegu on nende väärtustega, mis väga paljudes EKRE väljaütlemistes kajastusid, siis ma ei saa nendega koostööd teha. Kui sina ütled nüüd, et uus valitsus toetab neid põhimõtteid – ma ei taha isegi neid sõnu välja öelda, mis sinu küsimuses kõlasid –, siis ma ei tea, kas sa ei ole soovinud koalitsioonilepet lugeda või mis. Ma siiski soovitan sul lugeda meie koalitsioonilepet, mis ütleb väga selgelt, et me ei tolereeri, me ei toeta rahvastevahelist vaenu, me ei toeta antisemitismi jne. Ma arvan, et lähtuma peaks ikkagi sellest, mis on koalitsioonileppesse kirja pandud. Ja tõsi, need väärtused, mis koalitsioonileppes kirjas on, on minu jaoks olulised.

14:39 Esimees Henn Põlluaas

Järgmine küsimus on Riigikogu liikmel Jürgen Ligil.

14:39 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra Ratas, ei saa salata, et teie naeratus on lahke, aga see on läinud ühiskonnale väga kalliks maksma. Headele aegadele vaatamata on eelarve olnud järjest mitu aastat nominaalses miinususes ja

kumulatiivne struktuurne miinus on terve miljard. Et oleks ikka kindel, et see juhtuks, te esimese asjana lõdvendasite enda jaoks eelarvereegeid. Öelge palun, kas te alustate nüüd seekord samuti, et lasete eelarvereegeid lõdvemaks. Või hakkate vigu parandama?

14:39 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh küsimuse eest! Ma pean riigi rahanduslikku seisuga ja fiskaalpoliitikat väga oluliseks. Kui ma vastasin härra Jaansonile küsimusele, siis ma ütlesin, et eelarvelised näitajad, mis käisid eelmise aasta kohta, tulid välja selle aasta aprillikuu alguses. Ma pean kindlasti oluliseks, et kui teatud valdkondades – näiteks pensionide väljamaksmine, näiteks vanemahüvitise väljamaksmine, näiteks teatud investeeringute tegemine – on ülekulu, mis on suurendanud 2018. aasta eelarve miinust, siis loomulikult tuleb seda parandama hakata kohe. Kui see vajadus ilmneb enne 2019. aastal riigi eelarvestrateegia arutamist, siis seda tuleb kindlasti teha. Ja ma arvan, et see vajadus on. Nüüd on küsimus, mis saab selle aasta eelarvest. Selle aasta eelarve osas on Rahandusministeeriumi positsioon minu meelest see, et vajalikke parandusi saab teha ka sügisel lisaelarvet koostades. Nii et ma pean seda oluliseks. Kui te küsite, kas me hakkame kuidagi riigi eelarvepoliitikat lõdvendama, siis ma tea, kust kohast te seda välja loete. See eeldus on vale.

14:41 Esimees Henn Põlluaas

Kas Jürgen Ligil on protseduuriline küsimus? Palun!

14:41 Jürgen Ligi

Härra juhataja! Palun öelge, kas peaminister peab vastama küsimustele või ta tohib rääkida millest iganes. Mina küsisin, kas ta alustab ka oma uut ametiaega eelarvereegeid lõdvendamiseks. See oli väga konkreetne küsimus, ma palun sellele vastust saada.

14:41 Esimees Henn Põlluaas

Täpselt samamoodi nagu teil, austatud Riigikogu liige, on õigus küsida peaministri kandidaadilt vastavalt oma soovile, on peaministri kandidaadil härra Jüri Ratasel õigus vastata teile nii, kuidas tema kõige paremaks ja õigemaks peab. (Keegi plaksutab.) Nii, palun nüüd Liina Kersna!

14:42 Liina Kersna

Aitäh! Austatud Jüri Ratas! Te olete korduvalt kinnitanud, et loodava koalitsiooni liikmed leppisid juba koalitsiooni moodustamiseks peetud konsultatsioonide avapäeval kokku, et valitsuse loomiseni jõudmise korral seisab see sidusa salliva ühiskonna eest. Ilus eesmärk, igal peaministril tõenäoliselt on olnud selline eesmärk. Samal ajal me oleme kuulnud, et neil, kellele need konsultatsioonid ei ole sobinud, on soovitatud minna elama Kanadasse, naistearste on korduvalt nimetatud mõrvariteks, "Kõigi Eesti laulu" kontserdi korraldajad on pisut põrunud, kontserdil osalenud on loomakarjane jne. Ja teie olete pidanud vabandust paluma, olete nimetanud selliseid sõnavõtte kohatuteks, aga täna te tänate neid. Kuidas teile tundub, kas teie koalitsioonipartner EKRE on juba teie kõige esimest kokkulepet tänaseks murdnud ...

14:43 Esimees Henn Põlluaas

Aeg on täis. Aitäh!

14:43 Liina Kersna

... või saabki selliste väljaütlemistega luua sidusat ühiskonda?

14:43 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Selle koalitsioonileppe raames, mille on kokku leppinud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, Isamaa erakond ja Keskerakond, saab tõesti ehitada sidusat ja ühtehoidvat Eestit.

14:43 Esimees Henn Põlluaas

Heljo Pikhof, palun!

14:43 Heljo Pikhof

Aitäh! Minu küsimus haakub Liina Kersna küsimusega. Miks te upitate valitsusse radikaalsete hoiakutega erakonda, kes ei vali vahendeid, kelle juhtpoliitikute harjumuspärasesse kõnepruuki kuuluvad sõnad "immigrandiprussakas" ja "tibla", kes lubavad kohtunike pead veerema panna ja kes, nagu ka Liina ütles, naistearste nimetavad mõrvariteks? Tõesti, see kõnepruuk on igapäevane.

14:44 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile, proua Heljo Pikhof! Neid mõtteid või neid sõnu, mida te kasutasite, te koalitsioonileppes ei leia. Punkt üks. Punkt kaks: ma saan aru, et teil kui kogunud ja oskuslikul poliitikul on väga mugav välja tuua, mida üks või teine poliitik on öelnud oma sõnavõttudes või kirja pannud. Aga mulle tundub, et me selle näpuga näitamisega väga kaugele ei jõua. Minu vastus võiks ju olla samasugune, ma võiks viidata, mida on öelnud ühe erakonna üks või teine esindaja või kolmas-neljas poliitik mõnest teisest erakonnast. Ma arvan, et see ei vii meid eriti palju edasi. Me võib-olla saavutame sellega siin saalis debati, mis rahuldab küsijat – voh, kus ma alles sain panna! –, aga ma arvan, et see tõesti ei vii edasi. Mina palun siin täna teie toetust loodavale koalitsioonile, mille põhimõtteid, mille väärtusi ma teile oma sõnavõttus tutvustasin.

14:45 Esimees Henn Põlluaas

Urve Tiidus, palun!

14:45 Urve Tiidus

Aitäh, juhataja! Lugupeetud peaministri kandidaat! Valitsusjuhi üks ülesanne on sisendada inimestele kindlust, et leitakse kestlikke ja tarku lahendusi Eesti elu edenemiseks. Kuidas te sisendate kindlust nendele veel noortele inimestele, kes alustasid teise pensionisambasse raha kogumist – väga paljud nendest kohustuslikult? Valimiste-eelne ja praegugi jätkuv poliitiline heitlikkus teise samba teemal on tekitanud rohkem küsimusi kui vastuseid. Ja samas on vanem põlvkond jäetud ilma pensioni erakorralisest tõusust, millest te rõhutatult rääkisite juba eelmisel valitsemisperioodil ja ka nüüd enne valimisi kampaania ajal. Kas teile ei tundu, et te sel moel natukene siiski õhutate pingeid põlvkondade vahel?

14:46 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Kõigepealt, see teine pensionisammas. Loodav koalitsioon seda kindlasti ei kaota ja seda pole mitte kuskil kokku lepitud. Kui noorem põlvkond soovib liituda teise pensionisambaga, siis ta saab seda teha kas täna, homme, ülehommel, aasta pärast ja kahe aasta pärast ja samadel tingimustel, mis on täna. Tõsi, koalitsioon on öelnud, et teise pensionisamba tootlikkus peaks olema suurem, ja on öelnud ka seda, et me soovime välja töötada seaduseelnõu, et muuta see vabatahtlikuks. Aga kindlasti me ei kaota teist pensionisammast.

Nüüd, erakorralise pensionitõusu teemale on ju mugav viidata ja küsida, kus see on ja millal see tuleb. See on jätkuvalt Keskerakonna, aga ka loodava valitsusliidu põhimõte, et kui rahalisi võimalusi on, siis erakorraline pensionitõus tuleb. Kui me vaatame pensionide suurust ja võrdleme seda suhtelise vaesuse piiriga, siis kahjuks peame ju ütleva, et vaesuspiir on kõrgem kui keskmine vanaduspension. Vahe on sadakond eurot.

14:48 Esimees Henn Põlluaas

Annely Akkermann, palun!

14:48 Annely Akkermann

Suur tänu, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Teile meeldib ennast näidata kui õigluse kehtestajat Eesti riigis. Te saite peaministriks 2016. aastal. Statistikaameti andmetel elas 2017. aastal suhtelises vaesuses 22,6% Eesti elanikkonnast, mis oli võrreldes varasema aastaga 1,6% võrra rohkem. Absoluutses vaesuses elas 3,4% elanikkonnast ehk 44 000 inimest, mis oli eelmise aastaga võrreldes 0,2% võrra rohkem. Seejuures on suhtelises vaesuses elavate 65-aastaste ja vanemate inimeste arv

suurenenud koguni 6,3% võrra. Kas te nõustute minuga, et te olete neid inimesi petnud? Mis on teil öelda nendele tuhandetele eakatele, kes teie juhitud valitsuse majanduspoliitika mõjul on vaesusse langenud? Neid on tuhandeid ainuüksi ühe aasta jooksul.

14:49 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Austatud Annely Akkermann! Armas Annely, kõigepealt tere tulemast tagasi Riigikogusse! Saadan sinu kaudu palavad tervitused Kihnu saarele! Ma nägin, kui usinasti sa oma küsimust lugesid, ja kindlasti tunnustus neile, kes sul on aidanud seda küsimust kirja panna. Samasse lõksu langes ka Reformierakonna fraktsioon XIII koosseisus. Selles küsimuse püstituses on üks suur probleem: te võrdlete valesid aastaid. Tulumaksuvaba miinimum hakkas kehtima aastal 2018 ja teie räägite eelmistest aastatest. Tuleb võrdlemise alus ära parandada ja siis te näete, et need numbrid on hoopis positiivsemad. Soovin sulle selleks jõudu!

14:50 Esimees Henn Põlluaas

Vilja Toomast, palun!

14:50 Vilja Toomast

Aitäh, härra koosoleku juhataja! Lugupeetud peaministri kandidaat! Mul tekkis teid kuulates kiuslik küsimus: kas ma pean uskuma teid, kui te väidate, et Eesti riik on hästi arenenud, või pean uskuma väga suurt, ka teie erakonda kuuluvat seltskonda, kes on väitnud, et 17 aasta jooksul, kui Reformierakond oli valitsuses, pole mitte midagi tehtud? Aga ma ei taha sellele küsimusele vastust. Ma küsin hoopis selle kohta, et ma lugesin Keskerakonna valimisplatvormi, kus on selgelt kirjas: käivitame riikliku programmi igale abivajajale hooldekodukoha tagamiseks, toetades vajadusel riigi poolt hooldekoduteenuse eest tasumist. Aga üllatus-üllatus: võtan lahti koalitsioonilepingu ja näen, et seal ei ole hooldekodudest enam sõnakestki. Kogu see hädasolijate ja vanade inimeste toetamise jutt on üsna üldsõnaline. Kuidas te seda seletate?

14:51 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Minu kogemus siin Riigikogus tõesti ei ole nii pikk kui teie kogemus ja ma ei tea, kas siin üldse on kiuslikke küsimusi olnud. Reformierakonna küsimused on alati sisulised, tasakaalukad, Eesti elu edasi viia soovivad. Te küll ütlesite, et ei soovi oma esimesele küsimusele vastust, aga ma ikkagi soovin seda markeerida. Teie väitel on Keskerakonna juhtpoliitikud öelnud, et Reformierakond pole 17 aasta jooksul Eesti elu edasi viinud. No ma nii kriitiline ei oleks. Ma ütlesin ka oma kõnes, et näiteks kaitsepoliitika valdkonnas tehtu eest ma tunnustan nii Reformierakonda kui Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda. Ma ei oska öelda, kas kriitika, mida on teinud Keskerakonna fraktsiooni juhid eelmistes koosseisudes, on alati tõele vastanud.

Aga nüüd teie põhiküsimuse juurde. Loomulikult on see oluline teemapüstitus – hooldekodude ja omasteholduse probleemid on suured. Selle koalitsiooni prioriteet on kindlasti inimeste omaosalust vähendada, et anda rohkem võimalusi koduhoolduseks ja kui see enam ei aita või see pole võimalik, siis saab abivajaja hooldekodusse saata. Ma arvan, et see on ka 101-aastases Eesti riigis väarikuse küsimus: kui inimene on kogu elu tööd teinud, olgu tema staaž 40 või 44 aastat, aga tema pension võimaldab tal olla hooldekodus, mis nii või teisiti on enamikul juhtudel sundvalik, vaid 16–17 päeva kuus. Ülejäänud päevade puhul tuleb mõelda, kas tema laps või lapselaps või kohalik omavalitsus ikka aitab hooldekodutasu maksta. Ma arvan, et see on Eesti ühiskonnas väga terav probleem. Sama kehtib omasteholduse või koduhoolduse kohta. Perekonnaliikmed, kes peavad oma lähedase eest hoolitsema, peavad saama ühiskonnaelus aktiivselt edasi osaleda. Lahendus on, ma arvan, suurel määral ikkagi see, et me suudame neid perekondi ja neid üksikinimesi, kes neid teenuseid vajavad, toetada.

14:54 Esimees Henn Põlluaas

Yoko Alender, palun!

14:54 Yoko Alender

Aitäh, hea koosoleku juhataja! Hea peaministri kandidaat! Ütlesite enne valimisi, et te ei tee EKRE-ga nende väärtuste korral koostööd, ja kordasite seda tänagi omal moel üle. Te seisate siin ja palute rahvaesindajate usaldust. EKRE väärtused ei ole muutunud, ometi otsustasite hakata EKRE võimule toojaks. Mis teie sõna maksab? Miks me peaksime teid usaldama?

14:54 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma veel kord ütlen, et need väärtused, mille alusel see koalitsioon töötab, on koalitsioonilepingus kirjas. Te küsite, miks olukord on selliseks kujunenud. See oli kõrgeima võimu tahe, kui ta valis Riigikogu XIV koosseisu, et võidab Reformierakond. Seda ei saa ju kuidagi varjata ja sel poleks ka mõtet. Minu arvates põhimõte, et võitjaerakonnale tehakse ettepanek valitsus moodustada esimesena, on mõistlik. On kirjutamata reegel, et võitjaerakond moodustab valitsuse. Austatud Yoko Alender, teie erakonnal oli ju võimalik valitsus moodustada, ega keegi teine seda moodustama ei hakanud. Seda hakkas moodustama Reformierakond oma tõekspidamiste järgi. See aga ei õnnestunud. Ja loomulikult, miks siis need teised neli parlamendierakonda oleks pidanud ootama, mis saab. Nii poliitikas ei saa. Isegi Eesti seadused seda ei luba. Ühel hetkel tuleb poliitiline initsiatiiv võtta ja selle ühel hetkel EKRE, Isamaa ja Keskerakond võtsid. Sellepärast me olemegi siia jõudnud.

14:56 Esimees Henn Põlluaas

Toomas Kivimägi, palun!

14:56 Toomas Kivimägi

Aitäh! Peaministri kandidaat härra Jüri Ratas! Pärnumaal toimunud valimisdebatil selle aasta veebruaris lubas teie praegune pinginaaber Kadri Simson: "Ministrina tean, et on võimalik välja ehitada kõik kolm põhisuunda – Tallinn–Tartu, Tallinn–Narva ja Tallinn–Pärnu – neljarealisena. Puudu on 300 kilomeetrit ja see kõik võtab neli aastat aega." Möödunud nädalal teatas Maanteeameti peadirektor, et see võtab aega vähemalt kümme aastat – parimal juhul. Aga kõige olulisem: mitte vähimatki tuge oma lubadusele Kadri Simson teie kuulsusrikkast koalitsioonileppes ei saanud. Kui me võtame teema "2 + 2 maanteed", siis leppes räägitakse üksnes eesmärgist ja analüüsist, ei sõnagi ehitamisest. Mis või kes takistab Kadri Simsoni antud lubaduse täitmist?

14:57 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! See koalitsioonilepe seisab just selle eest, mida Kadri selle Pärnumaa valimisdebati ajal lubas. Ma tänan, et te teda tunnustate, mina ka tunnustan oma pinginaabrit Kadri Simsoni. Eesmärk on ehitada välja korralikud ühendused 2 + 2 suundades Tallinn–Narva, Tallinn–Tartu, Tallinn–Pärnu. Aga võrreldes varasema ajaga on üks suur erinevus, mida viimane valitsus ei teinud ja mida ka täna loodav valitsus kindlasti ei tee. Vastab tõele, et me peame tõesti vaatama üle maade küsimused, projekteerimise küsimused, näiteks kui me räägime lõigust Mäost edasi lõuna poole, Tartu poole. Me ei saa teistelt riigiteedelt rahastust ära võtta. Ma isegi ütleks, et me ei tohi rahastust ära võtta ka kruusateedelt, mis vajavad mustkatet, mis väga ootavad seda. Te ju tunnete Pärnumaad hästi ja teate, kui palju seal inimesed ütlevad, et need ja teised kruusateed tuleb viia mustkatte alla – teeprofiil on vale, truubid ei tööta jne. Need küsimused tuleb ära lahendada. Ja seda, et me paneme kogu rahastuse nende 2 + 2 maanteede peale, teeme suured pealkirjad, aga samas kodulähedased teed jäävad ehitamata, lubada ei saa. Kadri Simson on ainult selle eest seisnudki, et tuleb mõlemat teha.

Ma ei tea, kuidas teile tundub, aga ma loodan, et te toetate viimase valitsuse majandus- ja taristuministrit. Ma kutsun teid üles toetama ka loodavat koalitsiooni. On palju räägitud, et see 1 + 1 + 1 on kuidagi odavam, säästlikum. Mulle tundub, et see liiklusohutus väga palju ei suurenda, eriti talvisel ajal. Katsu lükata tee keskelt lumevalli ära: ühel pool on pidev piire, teisel pool sõidutee. Nii et tuleb ehitada ikkagi korralikud suunad välja. Seda soovib väga ka meie majandussektor, ettevõtlussektor. Prioriteet on kiired turvalised ühendused ja loomulikult liiklusohutus.

15:00 Esimees Henn Põlluaas

Kalle Palling, palun!

15:00 Kalle Palling

Aitäh! Austatud peaministrikandidaat! Te teate väga detailselt neljarealiste maanteede ehituse seisu ja seetõttu on ka minu küsimus natuke sellega seotud. Nimelt, meie valitsus eraldas enne aastat 2016 riigieelarvest raha Tallinna–Tartu maantee jaoks ja nägi selle edasise ehituse ette ka riigi eelarvestrateegias. Teie otsustasite selle raha sealt ära võtta ja panna sinna asemele Euroopa Liidu stabiilsusreservi vahendid. Eelmise aasta lõpus praegu kehtivat riigi eelarvestrateegiat siia Riigikokku tuues te tegelikult teadsite, et seda 120 miljonit ei ole võimalik Tallinna–Tartu maantee ehituseks kasutada, kuigi RES-is on see must valgel kirjas. Miks te bluffisite riigi eelarvestrateegias? Ja kas see on põhjus, et te enam erakonna Isamaa kätte rahandusministri portfelli ei usaldanud? Sest ilmselt rahandusministrit ei olnud teatud hetkedel majas. Ja vaadake ka seda silmipimestavat auku, mis riigirahanduses ...

15:01 Esimees Henn Põlluaas

Aeg on läbi. Aitäh!

15:01 Kalle Palling

... praegu ilutseb!

15:01 Peaministrikandidaat Jüri Ratas

Aitäh, austatud Kalle Palling! Ma arvasin, kui te hakkate küsima Via Baltica kohta. Ei saa päris öelda, et me oleme ühest generatsioonist, aga enam-vähem siiski, ja ma arvasin, et tulete selle teema juurde. Ma mäletan, et kui ma laps olin, siis juba räägiti Via Balticast, ja me räägime sellest ikka veel. Ma saan aga aru, miks te võtsite jutuks selle Tallinna–Tartu maantee, mis ei ole sugugi vähem oluline. See ju ühendab meie teaduskeskuse Tartu Põhja-Eestiga. Nüüd vist on teie erakond tõesti sellise väikese haagi sisse teinud. Alguses ma mõtlesin, et te räägite ajast, kui me olime koos valitsuses, et te räägite perioodist 2002–2003 või 2005–2007. Reformierakond ja Keskerakond on ju koos valitsuses olnud. Aga te räägite seisust, mis oli enne 2016. aasta novembrit. Täpselt! Ja siis oligi täpselt nii, et toonane minister võttis kogu raha kruusateedelt ja muudelt väikestelt maanteedelt ära ja eraldas selle Tallinna–Tartu maanteele. Nii tekkis muidugi tohutu konflikt kohalike kogukondadega, omavalitsustega, kes väitsid, et nii ei saa. Ja see ongi erinevus, mida ma pidasin silmas, kui härra Kivimägile vastasin, seletades, mida Kadri Simson on teinud. Ta fokuseeris ka nendele teedele, mis kohaliku elu kõige rohkem toetavad. Ma usun, et nüüd on teile ka see asi selge. Tuleb teha mõlemat, ei saa nii, et läheme ühest äärmusest teise.

15:03 Esimees Henn Põlluaas

Andres Sutt, palun!

15:03 Andres Sutt

Aitäh! Hea peaministrikandidaat! Ma olen natuke kimbatuses. Kuidas ma peaksin siis oma hinnangu andma, kui paberi peal olev ja tegudes olev lahknevad? Aga eks ma aja jooksul selle hinnagu kujundan. Nüüd aga küsimuse juurde. Erinevad rahvusvahelised uuringud, näiteks s.a jaanuaris Rahvusvahelise Vaalutafondi avaldatu, näitavad, et vananeva rahvastiku tingimustes ei ole kohustuslikule kogumispensionile alternatiivi. Te olete ka ise möödunud aasta 4. oktoobril öelnud, et kogumispensioni muutmine vabatahtlikuks tähendaks seda, et meie inimesed peaksid tulevikus olema valmis leppima madalamate pensionitega. Miks te nüüd soovite teha kogumispensioni vabatahtlikuks ja vähendada seeläbi tulevikus saadavaid pensione?

15:04 Peaministrikandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile! Te ütlesite, et olete kimbatuses. Mina lähtun alati sellest, et Riigikogu on ju valitsuse ülemus ja seda on ka Riigikogu iga liige, kuigi meil on võimude lahusus. Aga isegi lahkuva peaministrina ma küll ei taha, et te kimbatuses olete. Ja see probleem tuleb lahendada. Ma arvan, et te lähtute sellest, kuidas te oma valikud teete. Te olete oma mandaadis vaba. Kuulake oma südametunnistuse häält ja otsustage selle järgi.

Teie rääkisite teisest pensionisambast ja minu öeldust. Aga te saate ju aru, et ega Keskerakond üksinda seda koalitsiooni ei tee, me teeme seda kolme erakonnaga. Kolm erakonda on leidnud kompromissi ja sõlminud minu arvates väga tugeva koalitsioonileppe. Ma isiklikult – nüüd ma ütlen oma isikliku

arvamuse – ei soovi seda oma teise samba raha välja võtta. Samas on ühiskonnas ka teistsuguseid arvamusi. Mulle meenub, et üks Euroopa Komisjoni asepresidentidest ütles, et tema võtab kohe selle välja. Nii et arvamused on erinevad, iga inimene peab vaatama, mis tal kogutud on, ja arvestama oma vajadusi kaugemas perspektiivis. Aga mina isiklikult kogun küll edasi. Kui kõigevägevam elu ja tervist annab ja ma millalgi pensionile lähen, siis seal väike lisaraha tuleb. Aga loomulikult, kui sissetulekud on teised, nagu on Brüsselis töötavatel inimestel, siis võib-olla on õige see kohe prauhti välja võtta.

15:05 Esimees Henn Põlluaas

Eerik-Niiles Kross, palun!

15:05 Eerik-Niiles Kross

Hea peaministri kandidaat! Mul on selline kontrollküsimus teie valitsuse rahvuslikkuse kohta. Umbes kuue kuu eest nõudis teie koalitsioonipartner siinsamas saalis teie käest, et vene rahvusest Eesti kodanike suhtes tuleb hakata rakendama rangemat julgeolekukontrolli kui nn eesti verd Eesti kodanike suhtes, kuna nad olevat riigi julgeolekule üldiselt ohtlikumad kui teised kodanikud. Ja tol korral te ütlesite, et te peate sellist nõuet põhiseadusega vastuolus olevaks. Nüüd on sama nõudja teie valitsuse siseministri kandidaat ja tema valdkonda kuulub ka julgeoleku kontroll. Ma tegelikult tahaksin pigem sellist praktilist vastust kui poliitilist. Ma eeldan, mis poliitiline vastus oleks. Kui sellist praktikat hakatakse nüüd juurutama, siis mida te peaministrina teete?

15:06 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Seda ei hakata juurutama.

15:06 Esimees Henn Põlluaas

Ivari Padar, palun!

15:06 Ivari Padar

Lugupeetud härra peaministri kandidaat! Teie tööperioodi jääb ka selline oluline aeg, kus hakatakse läbi rääkima Euroopa Liidu uue seitsmeaastase eelarveperioodi üle, kaasa arvatud ühise põllumajanduspoliitika üle. Samas on teie koalitsioonipartner EKRE olnud ääretult skeptiline kliima globaalse soojenemisega seotud teemade käsitlemisel, seda lausa eitanud. Kaks ministrit, kes selle teemaga väga otseselt on seotud, on keskkonnaminister ja maaeluminister. Ja tulevane maaeluminister on lausa toetanud seisukohta, et globaalne soojenemine on jama. Samas on põllumajanduspoliitika läbirääkimistel keskkonnateema vaieldamatult üks fundamentaalseid ja kõige tähtsamaid teemasid. Kuidas te suudate olukorda kontrolli all hoida ja tagada, et Euroopa Liidu Nõukogus käivad ministrid suudavad seal Eesti positsioone adekvaatselt esindada ja saavutada ühise põllumajanduspoliitika läbirääkimistel mõistlikud tulemused?

15:08 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ma arvan, et see mure on täiesti tõsine, kui me räägime põllumajanduspoliitikast, kui me räägime ühisest põllumajanduspoliitikast ja sellest, et me peame suutma oma põllumehi rohkem toetada. Kuidas see käib? Eks see suures osas käib, ma arvan, muidugi kogu valitsuse, aga eriti kolme valitsusliikme koostöös. Need on põllumajandusminister, rahandusminister ja peaminister. Te teate seda väga hästi, et see on olnud ka üks lahkuva valitsuse prioriteetidest järgmise MFF-i raames, et me soovime Eesti põllumehi rohkem toetada. Kas eile või üleile kohtus maaeluminister Tarmo Tamm koos oma Balti kolleegidega komisjoni volinikuga, et seda teemat taas arutada ja kinnitada, et Balti riigid on ühtsed ja soovivad toetuste suurendamist. Teatavasti on Brexiti mõjul kogu Euroopa Liidu eelarvele järgmisel perioodil palju suurem surve. Ma isiklikult loodan, et me suudame selle eelarve lõplikult kokku leppida eelmise perioodi lõpuks. Arvestades Euroopa Parlamendi valimisi, uue parlamendi ja komisjoni formeerimist, võib see jääda järgmiseks aastaks. See on lahendus, kuidas selle eesmärgi nimel edasi töötada. Kindlasti see on prioriteet, on ka selle koalitsiooni prioriteet.

Kliimamuutuste osas pole minu arvates mingit kahtlust, et Eesti soovib edasi olla Pariisi kliimaleppe aktiivne osapool, töötada selle nimel, et tõesti tehtaks kõik, mis inimtegevusega võimalik on. Selleks läheb vaja väga tugevat rahvusvahelist koostööd, et me suudaksime temperatuuri tõusu hoida

maksimaalselt 1,5 kraadi juures. Vahepeal räägiti 2 kraadist, nüüd räägitakse 1,5 kraadist. See on kindlasti oluline ja selle nimel tuleb edasi töötada. Ma loodan siin ka teie abile, härra Ivari Padar. Nagu ma ütlesin ka oma kõnes, minu meelest valitsus peab Riigikogu liikmetega koostööd tegema, ja teil on kahtlemata tänu tööle nii Euroopa Parlamendis kui ka Eestis laialdased teadmised.

15:10 Esimees Henn Põlluaas

Ants Laaneots, palun!

15:10 Ants Laaneots

Härra peaministrikandidaat! Vastavalt riigikaitseaduse § 9 "Kõrgendatud kaitsevalmiduse korraldamise ja sõjaseisukorra lahendamise juhtimine" punktidele juhib seda tegevust ka peaminister, kuid on jäänud mulje, et enam kui kaheaastase ametisoleku jooksul pole te erilist huvi riigi kaitsevõime suurendamise vastu ilmutanud. Seda olukorras, kus Kaitseministeerium vähendas 2013. aastal kaitsejõudude – ma pean silmas Kaitseväge ja Kaitseliitu – sõjaaja koosseisu pea kahekordselt: 42 000-lt 25 000-le. Ja seda enam kui 60 000 üksusepõhiselt ettevalmistatud reservväelase ning ligi 80 000 erineva võitlusvahendi – ma mõtlen relvi – olemasolul. Tuletan ka meelde, et Venemaa Föderatsioon suurendas alates 2015. aastast Eestiga külgnevas Lääne sõjaväeringkonnas oma jõude kuni 39 000-ni ja taastas operatiivtasandi ründejõu, 1. kaardiväe tankiarmee 600 tankiga. Minu küsimus: kas te riigikaitse juhina peate oma senist tegevust riigi julgeoleku tagamisel piisavaks ja see saab kindel olema ka tulevikus?

15:11 Peaministrikandidaat Jüri Ratas

Aitäh, austatud Riigikogu liige, härra kindral! Kindlasti on teie analüüsiv eksperdivaade minevikku ja ka tulevikku väga kiiduväärt ja vajalik ka selles XIV koosseisus. Mina tänan teid, et te peate seda väga olulist temaatikat, mida Eesti kaitsevõime endast kujutab, juba alates esimestest nädalatest taas oma südameasjaks. Mina ka pean. Kui te seda hääletust siin täna teete, siis teadke, et ma luban teile, et ma pean prioriteediks Eesti kaitsevõime tugevdamist. Te märkisite 2013. aastat, aega kuus aastat tagasi. Ma usun, et juba siis me hakkasime tajuma, et õhutorve ja eFP hakkab muutuma reaalsuseks. See oli ju ka põhjus, miks ma tänasin ka tänaseid opositsioonierakondi – õigemini me täpselt veel ei tea, kes on siin opositsioonis, kes koalitsioonis –, aga ma tänasin nii Reformierakonda, kes on praegu opositsioonis, ja Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda, kes on formaalselt veel koalitsioonis. Ma ei pea seda kindlasti oma teeneks, aga me oleme ju ka lahkuva valitsusega väga tõsiselt soovinud meie kaitsevõimet edasi arendada. Võtame kas või ajateenistuse – me soovime ajateenistusse ikkagi tuua rohkem noori inimesi. Meil oli see piirarv, kui ma ei eksi, umbes 3200–3300, ja soovime seda suurendada 4000-ni. Selleks tuleb leevendada kriteeriume, kas inimene saab ajateenistusse või ei saa, need kriteeriumid on eeskätt seotud terviseküsimumustega. Teiselt poolt on tähtis see areng, mis on toimunud eFP ja õhutorbe vallas. Eesti on väga aktiivne NATO liikmesriik. Ma arvan, et meie võitlejate panus väljaspool Eestit on nii väikse riigi kohta üsna harukordne. Võtame näiteks Mali, kus me osaleme koos prantslaste ja Suurbritanniaga, erinevad ÜRO rahutagamissioonid.

Ja me räägime alati ju ka rahalistest aspektidest. Lahkuv valitsus seadis 23. novembril 2016 üheks prioriteediks ka erakorralised investeeringud meie kaitsevõimesse. Te kindlasti mäletate seda: 20 miljonit eurot aastas. Eks see on taganud ka selle, et käesoleval, 2019. aastal on meil ajaloo suurimad kaitseinvesteeringud. Ma arvan, et ma ei eksi, aga suurusjärg on 585 miljonit ja see teeb üle 2% SKT-st. Ja tõsi, see 2% on meie jaoks võib-olla juba tava, aga kui me vaatame näiteks 2017. aasta ametlikke andmeid, mis on saanud NATO peakontorist, siis oli ainult, kui ma ei eksi, neli riiki, kes panustasid 2% Ameerika Ühendriigid, Suurbritannia, Kreeka ja Eesti. Poola näitaja oli üks gramm alla 2%. Nii et see on oluline ja kui see kaalutus tänase otsuse tegemisel tähtis on, siis võite kindel olla, et ma kindlasti toetan kaitsevõime edasiarendamist.

15:15 Esimees Henn Põlluaas

Madis Milling, palun!

15:16 Madis Milling

Aitäh! Austatud peaministrikandidaat! Oma kõnes te pühendasite liigutava lõigu Eesti ametnikele, kes teie sõnul teevad oma tööd südamega ja professionaalselt. Ometigi on teie koalitsioonipartneri rahandusministrikandidaat öelnud midagi säärast, et ametnikud ei tea midagi, nende prognoosid on valed ja me ei usalda neid. Kuidas te kavatsete valitsuses selle hinnangute konflikti lahendada?

15:16 Peaministrikandidaat Jüri Ratas

Eks ikka tööste koosolekute abil, kuidas siis teistmoodi. Te ütlesite, et tulevane rahandusminister on öelnud, et prognoosid on valed. Ma arvan, et keegi ei ütle, isegi ametkond ise ei ütle, et kui ma täna teen prognoosi, siis see on sada protsenti õige. Mina olen kuulnud, et ka ametkond märgib, et see on ainult prognoos. Kas nii läheb või ei lähe – vea tõenäosus on seal sees. Mõningatel juhtudel on vea tõenäosus suurem, mõningatel juhtudel on vea tõenäosus väiksem. See ongi põhjus, miks arvutatakse ka elastsuskoefitsiente. Eks prognoose ongi raske teha, eriti praeguses kiiresti muutuv keskkonnas – ma pean silmas nii globaalset kui ka Euroopa keskkonda. Eestis on avatud majandus ja selle mõju, mis juhtub meie eksporditurgudel, varem või hiljem jõuab ka siia.

15:17 Esimees Henn Põlluaas

Jevgeni Ossinovski, palun!

15:17 Jevgeni Ossinovski

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea Jüri! Valitsusliikme sõna kaal on erakordselt suur ja sa tead seda muidugi väga hästi. Näiteks kui kolleeg Korb esines kunagi ühe sõnavõtuga NATO teemal, siis tähendas see kiiret lõppu tema ministrikarjäärile, kuna tema seisukoht olulises küsimuses erines Eesti valitsuse üldistest väärtushinnangutest ja välispoliitilistest huvidest. Teie uue koalitsiooni tulevased valitsusliikmed on esinenud ja esinevad siiani seisukohtadega, mis on vastuolus Eesti põhiseaduslike alusväärtustega ja kahjustavad Eesti rahvusvahelist mainet. Nii mõnelegi nendest seisukohtadest on täna siin juba viidatud, puudutagu see sugu, rahvust või muud asjaolu. Küsimus on: kas sa saad kinnitada, et oled EKRE ministrite lubamatute väljaütlemiste puhul sama põhimõttekindel, kui olid oma erakonna ministri Mihhail Korbi suhtes? Kas sa vabastad mõne ministri ametist, kui ta on esinenud seisukohtadega, mis ei ole kooskõlas Eesti põhiseaduses sätestatud väärtustega?

15:18 Peaministrikandidaat Jüri Ratas

Aitäh, austatud Ossinovski! Hea Jevgeni! Ma tahan natuke ka sinu küsimuse esimest poolt kommenteerida. Jah, see oli seotud toonase riigihaldusministri Mihhail Korbi minu meelest avaliku esinemisega Läänemaal. Ja kui see skandaal üles kerkis, tegi Mihhail Korb ka avalduse, et ta toetab Eesti liikmesust NATO-s. Tõsi, vahepeal oli möödunud oma neli-viis-kuus tundi ja ta pidas õigeks võtta vastutus, et valitsus saaks edasi minna. Ja ta tegi seda. Ma arvan, et see oli riigimehelik samm. Aga ma kuidagi ei taha, et see küsimus jääks õhku, et jääks mulje, et Mihhail Korb on NATO vastu. Ta ju tegi vastupidise avalduse.

Nüüd, loomulikult, peaminister peab vastutama valitsuse eest ja seda vastutust ma olen valmis kandma. Kui te täna kaalute oma valiku tegemist sellest vaatevinklist, kas ma kannan peaministrina vastutust ka kõigi teiste valitsusliikmete eest, siis loomulikult kannan ja te võite rahuneda oma otsuse minu kohta langetada.

15:20 Esimees Henn Põlluaas

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

15:20 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Hea peaministrikandidaat! Armas Jüri! Kõigepealt ma tänan sind selle ladusalt esitatud kõne eest! Aga nüüd küsimuse juurde. Üks kõige enam seda sajandit mõjutavaid protsesse on kliimamuutused. Need tulemused mõjutavad õige pea ka Eestit. Sa oma kõnes küll rääkisid, kuidas tuleks õpetada kooliõpilasi, et nad mõistaksid oma käitumise mõju, aga jätsid täiesti mainimata meie kõige suurema probleemi ehk põlevkivi. Selle valitsusliidu aluste leppe keskkonnapeatükk on paraku priskeid põlevkivikumardajate jalajälgi täis. Sa oled andnud oma valitsuses keskkonnaportfelli erakonnale,

kelle programmis ainsana puudus keskkonnapeatükk sootuks. Mu küsimus on: mida sinu valitsus teeb, et Eesti jõuaks süsinikuneutraalse majanduseni? Mis ajal me väljume põlevkivienergeetikast?

15:21 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Auväärt Keit Pentus-Rosimannus, armas Keit! Me oleme keskkonna ja energeetika tõstnud vahest kõige olulisemaks oma koalitsioonileppes. Ja just seetõttu oleme tahtnud ja soovinud, et see jääks viimaseks. See on nagu täpp i-l ja ilma selle täpita ei saanud mitte kuidagi koalitsioonilepet teha. See on 15. peatükk, mis kannab pealkirja "Keskkond ja energeetika". Toon siit välja ainult mõningad põhimõtted, et vastata sinu küsimusele. Need on järgmised. Suurendame taastuvenergia osakaalu nii elektri kui soojuse tootmisel ja transpordikütuste tarbimisel. Peame oluliseks soojusenergia ja elektrienergia tõhusat koostootmist. Natuke allpool on järgmine rida: vähendame elektritootmise sõltuvust põlevkivist ja lähtume põlevkivi kasutuses rahvusvahelistest lepetest ja kehtestatud keskkonnanormidest.

Nii et kindlasti on see põhimõtte sees, sa ei pea selle pärast muretsema. Ja meie põhimõtte selles valitsuskoalitsioonis on ka kuulata väliseksperte, kuulata meie oma teadlasi, kuulata – vabandust, et ma nii ütlen! – kas või ühte meie *alma mater*'it, Tallinna Tehnikaülikooli, et me suudaksime põlevkivi vääridades toota veel suurema väärtusega tooteid. See on loomulikult meie eesmärk. Täna me näeme seda õlitootmises, mine tea, mis toovad järgnevad viis, kümme või viisteist aastat. Aga see, et põlevkivi osakaalu vähendada, on väga õige suund ja kindlasti selle eest tuleb seista. Tõsi on aga see, et mitte ükski Eesti valitsus pole seni määranud nn Põxiti lõpptähtaega.

15:23 Esimees Henn Põlluaas

Kalle Laanet, palun!

15:23 Kalle Laanet

Aitäh! Austatud peaministri kandidaat Jüri! Oma vastuses Toomas Kivimäele sa rõhutasid, kui olulised on kiired ja turvalised ühendused. Kindlasti on kiired ja turvalised ühendused ka suursaarte vahel ääretult olulised. Mul on selline hästi praktiline küsimus. Maanteeamet on välja kuulutanud hanke Kuressaare–Tallinna, Tallinna–Kuressaare lendudeks ja samamoodi Hiiumaa lendudeks. Hanke võitja on ka välja kuulutatud, kuid lepingut siia maani ei ole sõlmitud. Kas sa saad kinnitada, et 1. juunist 2019 veab uus lennuoperaator paremate lennukitega inimesi suursaartelt Tallinnasse ja Tallinnast saartele?

15:24 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Suur tänu selle küsimuse eest, härra Laanet! Hea Kalle! Loomulikult olukord, kui kogu aeg on kohtade defitsiit lennukis, kui me räägime suunast Kuressaare–Tallinn, ei ole normaalne. Mina toetan Saaremaa ja Muhumaa – aga ma olen solidaarne ka Ruhnuga, mis on samuti Saare maakond – ettevõtjaid, kes soovivad, et see lennumasin peaks olema suurem kui 19 kohta. Ma arvan, et minimaalselt võiks olla 30 kohta ja on räägitud ka 40-kohalisest lennukist. Tõsi on see, et valitsus kuulutas välja uue hanke, ühel hetkel see tühistati ja siis kuulutati uuesti välja, et leida sinna võimsam lennumasin. Nii on ka läinud. Probleem on ainult selles, et kui teie, austatud rahvasaadik, soovite, et mina siin teie ees kinnitaksin, et 1. juunist need lennud algavad, siis mina lähtun sellest, et meil on ikkagi võimude lahusus ja minu teada on see hange praegu vaidlustatud. Ma ei saa sellest kuidagi üle või ümber minna, isegi kui Riigikogu saadik seda kuupäeva nii konkreetselt nõuab nagu teie. Aga selle nimel töötada, et liinidele tuleks suurem lennuk, ma loomulikult soovin. Samas ei tohi ära unustada, et oluline ühendus on ka Tallinna ja Kärdla vahel, nagu ka küsimuses oli. Mulle tundub, et hiidlastele lennuki suurus sobib, sobivad ka väljumisajad. Aga probleem on, kuidas võtab Kärdla lennujaam lennukeid vastu uduse või pilvise ilmaga. Lahkuv valitsus investeeris Kärdla lennujaama, kui ma ei eksin, miljon eurot, et parandada just seda süsteemi, mis aitaks pilootidel lennukit turvaliselt maandada. Nii et mõlemad liinid on loomulikult ka loodava valitsuse prioriteedid. Kui see on tõsine küsimus, mis teie hinges ja südames ka sellel hääletusel on, siis ma luban teile, et tegutsen igati selle nimel, et suursaarte vahel hakkaks toimima hea lennuühendus, et Kuressaare–Tallinna liinil hakkaks ka suurem lennuk olema. Aga nagu ma ütlesin, viimase info kohaselt on see hange praegu vaidlustatud.

15:27 Esimees Henn Põlluaas

Signe Kivi, palun!

15:27 Signe Kivi

Aitäh, istungi juhataja! Hea peaminister ja peaministri kandidaat Jüri Ratas! Mina soovin esitada lühikese ja konkreetse küsimuse, sellepärast ma kirjutasin selle üles ja loen selle nüüd ette. Aga ma tõesti soovin, et sa mind selle pärast ei nõõgiks ega naeruvääristaks, nagu sa tegid kolleeg Annely Akkermanniga. Küsimus: kuidas teie juhitud valitsus tagab sajabrotsendiliselt, et ajakirjandus on rahva, mitte võimu hääletoru, eriti arvestades, et mõned tulevased valitsusliikmed on juba survestanud rahvusringhäälingut? Eriti mugav on survestada siis, kui algavad eelarveläbirääkimised.

15:28 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ma ei tea ühtegi valitsust, kus keegi oleks kuidagi rahvusringhäälingut survestanud eelarvevaidluste või eelarve koostamise kaudu. Punkt 1. Punkt 2 on see, et ma toetan praegust põhimõtet, et rahvusringhäälingu nõukogusse kõik Riigikogu fraktsioonid esitavad ühe oma esindaja. Ma arvan, et see on mõistlik. Aga need esindajad, niipalju kui mina tean, ei tegele mitte rahvusringhäälingu saadete sisuga – see ei ole nende tööülesanne. Ma arvan, et selline lähenemine võiks jääda. Tõsi, rahvusringhäälingu ees seisab suur väljakutse, mille puhul valitsus ja Riigikogu peavad olema tema head partnerid: see on uue hoone ehitus ja investeringud uutesse stuudiosse. Selle nimel, ma usun, peavad valitsus ja rahvusringhääling head koostööd tegema, aga see ei puuduta kuidagi saadete sisu. Ma arvan, et see mudel, mis praegu kasutusel on, on päris mõistlik.

15:29 Esimees Henn Põlluaas

Marko Mihkelson, palun!

15:29 Marko Mihkelson

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud valitsusjuhikandidaat! Ma olen natukene segaduses. Mul on tunne, et teie nõunikud on teile kaasa andnud mingi vale kõne. Ma kuulasin seda, see oli kena, aga see ei käi ju selle teie kokkupandava koalitsiooni kohta. Või kui see siiski käib selle koalitsiooni kohta, siis miks te toetate oma kõne kaudu selliseid mõtteavaldusi, et Suurbritannia peaminister on oma riigi reetur? Suurbritannia on üks meie suurimaid liitlasi.

15:30 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Nüüd olete teie ka segaduses, kuigi olete nii kogunud Riigikogu liige. Lahendame selle ära. See on õige kõne koalitsioonileppel, mille on avalikustanud EKRE, Isamaa ja Keskerakond. Suurbritanniat puudutas minu kõne üks lõik, kus ma rääkisin Brexitist, aga rääkisin ka tulevikusuhtest ja tegin viite Eesti saja aasta pikkusele ajaloole: Suurbritannia on meile appi tulnud. Ma hinges väga loodan, et Brexit kunagi toimuma ei saa. Kahjuks pean tõdema, et see on vist liiga helesinine unistus ja me näeme varem või hiljem Brexitit. Aga eesmärk hoida Suurbritanniaga strateegilisi suhteid majanduses ja kaitsevaldkonnas on ääretult oluline, ääretult tähtis. Me peame arvestama ka sellega, et Suurbritannias elab 10 000 – 15 000 meie kaasmaalast, Eesti elanikku. Nende õigused on olulised. Meil on ka ettevõtteid, kes on Suurbritannias aktiivsed, ja ka neil on nende õigused. Teie küsimus oli seotud Suurbritannia peaministri proua Theresa Mayga. Minu jaoks on tegemist väga sümpaatse, tubli ja, ma ütleks, tasakaaluka ametikaaslasega. Praegu on keeruline olukord nii riigi parlamendis, Theresa May erakonnas kui ka kogu Euroopa Liidus. Ja tegelikult algas Brexit nüüd juba üle kolme aasta tagasi. Igal juhul mina pean temast väga lugu ja ka meie isiklikud kontaktid on väga tihedad ja head.

15:32 Esimees Henn Põlluaas

Taavi Rõivas, palun!

15:32 Taavi Rõivas

Aitäh! Ilmselt mitte kunagi varem ei ole peaministri kandidaadid rääkinud nii sageli sidususest kui teie oma kõnes. Ja ometi ei ole mitte ükski valitsus Eestit nii palju lõhestanud kui see, kellele sa täna mandaati küsid, hea Jüri. Sa soovid valitsusse tuua erakonna, kelle liikmed Riigikogus on koalitsiooniläbirääkimiste ajal nimetanud arste mõrvariteks, Eesti julgeoleku tagamist süvariigiks, Eestis

elavaid venelasi parasiitideks jne. Ma parem ei ütle, mida kõike nad vähemuste kohta öelnud on. Ja ma ei usu, et sa tegelikult südames arvad, et sidusat ühiskonda selliselt ehitada saab. Mu küsimus on väga lihtne ja – anna andeks! – ka väga isiklik. Kas su südametunnistus mõnikord annab endast märku ja teeb kas või pisutki haiget, kui sa mõtled, et tegelikult on olemas ka alternatiiv ja et sa tegelikult ei pea seda tegema, mida sa praegu teed?

15:33 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, austatud härra Rõivas, hea Taavi! Ma ütlesin oma kõnes – ja ma tõesti nii mõtlen –, et me jagame kogu aeg ühiskonda kaheks: "teie" ja "meie". Nüüd ma näen, et me jagame ühiskonda nii, et on õigemad ja on valemad. Ühed on head, teised on halvad. Mina arvan, et see on väga vale jaotus. Siiralt: see on vale jaotus! Ma võtan sinu öeldut tunnustusena, kui sa ütlesid, et mitte keegi pole peaministri kandidaadina nii palju rääkinud sidususest. Ma arvan, et seda sidusust on tänapäeval vaja, et ühendada Eestit, et rahustada Eestit, et Eesti elu edasi viia. Ja aitäh sulle selle tunnustuse eest! Nüüd, see näpuga näitamine ja moraali lugemine. Ma ütlesin seda ka Heljo Pikhofile vastates. Ka mina võiksin öelda, et vaata, mida on öelnud, hea Taavi, mõned inimesed selles pingireas, kus sa istud. Millised poliitilised väljendid teiste poliitikute, teiste inimeste kohta on nende suust kõlanud. Mis ma sellest saaksin? Sina saad nüüd öelda, et näed, kus ma ikka ütlesin EKRE kohta ja Jüri kohta. Mina kiitlesin, et kus ma ikka ütlesin, näed, sinu kohta või mõne sinu erakonnaliikme kohta. Ma ei tee seda. See ei vii Eestit edasi, ma arvan. See ei ole ka peaministri roll. Peaministri roll on minu arvates olla kõigi Eesti elanike peaminister ja teha kõik selleks, et meie ühiskond oleks sidus. Ja selle nimel, hea Taavi, olen ma valmis iga sekund ja iga minut töötama. Eesti heaks! Kui sa küsid minu südametunnistuse kohta, siis eks me kõik mõtleme sisimas erinevaid mõtteid. Aga täna ma tunnen, et see koalitsioonilepe rahustab Eestit, on Eesti jaoks sidus lepe ja viib Eesti elu edasi.

15:35 Esimees Henn Põlluaas

Helmen Kütt, palun!

15:35 Helmen Kütt

Aitäh, eesistuja! Austatud peaministri kandidaat! Kahetsusväärset on viimase kahe kuu jooksul jäänud mulje, et teie olete peagi minister Mart Helme või Helir-Valdor Seederi juhitud valitsuses, mitte vastupidi, et nemad on teie juhitud valitsuses selle liikmed. Ja sellest on väga kahju. Teie tänane kõne oli väga hea ja isiklikult ma teid tõepoolest usuksin. Miks on aga siis niimoodi, et koalitsioonipartnerite väljaütlemised ja sõnavõttud teie omadest kardinaalselt erinevad? Ja nüüd küsimus teile kui peaministrile. Kas te saate täna siin kinnitada, et peale valitsuse kinnitamist sellised väljaütlemised, sildistamised ja mõnitav suhtumine paljudesse Eesti inimestesse lõpeb? Nagu te oma kõnes ütlesite, Eesti on kõigi siin elavate inimeste kodu ja nad tahavad siin elada naeratava näoga ja panustada ühiskonda oma tööga.

15:36 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Austatud proua Kütt, hea Helmen! Aitäh sulle selle toetava sõna eest! Nii nagu ma Taavile ütlesin aitäh tunnustuse eest, ütlen seda ka sulle. Siiralt! Aga see sinu esimene repliik – ma mäletan, see oli november või detsember 2016, kui räägiti seda, et Jüri Ratas on liige Jevgeni Ossinovski valitsuses. Ma ütlen ausalt, et mind see väga ei häirinud, meil Jevgeniga oli ja on hea koostöö. Kindlasti on hea koostöö olnud ka Sotsiaaldemokraatliku Erakonnaga, minu meelest me tegime palju häid ja õigeid asju. Aga eks silte ikka soovitakse ju külge kleepida: kes kelle valitsuses on. Ent lõpuks otsustab ikkagi kõrgeim võim, kuidas need asjad tegelikult on, kellel on toetus ja kellel ei ole. Nüüd küsimus, kas mina saan anda kolm veretilka ja saja protsendi tõenäosusega kinnitada, et mitte keegi koalitsioonist üht või teist või kolmandat asja ei ütle. See lubadus oleks ju absurd! See oleks absurd, kuna koalitsioonis on 56 Riigikogu liiget ja ma ei saa kõikidele igal hommikul öelda, et seda sa tohid öelda, seda sa ei tohi öelda. Meil on sõnavabadus. Aga sinu küsimus on minu arvates seotud rohkem sellise halvustamisega või nagu sa ütlesid, mõnitamisega. Mina saan öelda, et ma pingutan iga hetk selle nimel – kinnitasin seda ka härra Rõivasele vastates –, et ühendada ühiskonda, et ühiskonnas oleks vähem hirme. Eile oli mul väga sümpaatne jutuaamine Riigikogu liikmega Eesti Konservatiivsest Rahvaerakonnast. Ta ütles väga ilusasti, et ta soovib praegust hirmu taset alla viia, et meil ühiskonnas oleks polariseerumist vähem. Mulle läks see väga südamesse.

15:39 Esimees Henn Põlluaas

Heiki Kranich, palun!

15:39 Heiki Kranich

Aitäh, härra istungi juhataja! Lugupeetud peaministrikandidaat! Kliimast rääkisid sa üsna palju ja ka koalitsioonileppes on kliimast juttu. Samas, Mart Helme vastas avalikul esinemisel Mirko Ojakivi küsimusele, et ta kaalub Pariisi kliimaleppesest lahkumist, juhul kui partnerid seda samuti kaaluvad. See on nii oluline küsimus, et tõenäoliselt te arutasite seda. Mul on selline küsimus: kuidas sa suutsid Mart Helme nii kiiresti ümber kasvatada?

15:39 Peaministrikandidaat Jüri Ratas

Ei mina kasvata kedagi. Ma püüan oma perekonnaga hakkama saada, seal ma püüan isa rolli täita nii hästi, kui ma oskan. Mina ei plaani sellest leppesest väljuda ja seda ei ole ka koalitsioon kokku leppinud. Teile, härra Kranich, peaks keskkonnateemad väga lähedased olema. Te teate ju endise keskkonnaministrina väga hästi, kui oluline on ikkagi partnerite hoidmine nii oma majas, riigisiselt, kui ka rahvusvaheliselt. Ma arvan, et tuleb koostööd edasi teha.

15:40 Esimees Henn Põlluaas

Jüri Jaanson, palun, teine küsimus!

15:40 Jüri Jaanson

Aitäh! Austatud peaministrikandidaat! Hea Jüri! Ma uurin natuke väärtuskonfliktide kohta. Oleme praegu olukorras, kus te räägite ka siin meie kõigi Eestist – mitte sellest, et keegi on vale ja keegi on õige, vaid meie kõigi Eestist. Ja põhimõtteliselt on ka koalitsioonileppe sissejuhatust tegelikult kena lugeda. Aga teie loodavas koalitsioonis on erakond, kelle kohta te olete öelnud – siinsamas Riigikogus jaanuarikuus ütlesite –, et kui nad jätkavad peade mahavõtmist, segregatsiooni rahvuse või rassi alusel või naiste alandamist, siis pole koostöö nendega võimalik. Nüüd väidetavalt tõmbab see erakond oma retoorika tagasi, aga sisu ju jääb. Ma uuringi, kuidas te plaanite väärtuskonfliktidega loodavas koalitsioonis toime tulla.

15:41 Peaministrikandidaat Jüri Ratas

Aitäh, härra Jaanson! Ma tänan teid! Tegite ka nende küsimuste vooru lahti. Leppe sisu on siin: näete, umbes 40 lehekülge. See on see sisu. Ja see annabki kindluse, et me seisame nende põhimõtete eest. Loetus, mille te välja tõite, on ju ka need ühiskonnagrupid, kes on üht- või teistpidi kõige haavatavamad, ja neid tuleb kaitsta – igal juhul tuleb kaitsta. Me peame märkama Eesti ühiskonnas erinevaid inimesi, erinevate põhimõtetega inimesi, erinevate seisukohtadega inimesi. Me peame oskama neid rohkem kuulata ja selle abil ehitada ühtsemat riiki. Ma seisan jätkuvalt selle eest, et Eesti ühiskonnas ei oleks hirmutamist. See ei vii meid mitte kuskile edasi. See tee on hukatuslik. Ma pean seda põhimõtet oluliseks, kui mulle see võimalus täna Riigikogus antakse, ka loodavas valitsuses ja koalitsioonis.

15:43 Esimees Henn Põlluaas

Raimond Kaljulaid, palun!

15:43 Raimond Kaljulaid

Aitäh, juhataja! Peaministrikandidaat Jüri! Mul on täiesti tõsine küsimus. Keskerakonna uued liitlased on öelnud, et Euroopa Komisjoni käsul teevad Eesti eriteenistused mingit nendevastast kihutustööd või õõnestustööd. Mind tõesti huvitab – peaministrina sa kindlasti oled kursis nii meie eriteenistuste tööga kui ka Euroopa Komisjoni töö spetsiifikaga –, kas Eesti eriteenistused sekkuvad kuidagi Eesti sisepoliitikasse, teevad ühe erakonna vastast tööd. Ja kas Euroopa Komisjonil üldse on õigus – kuidas see võiks olla korraldatud? – anda Eesti eriteenistustele selliseid tööülesandeid?

15:43 Peaministrikandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Neid õigusi Euroopa Komisjonil ei ole.

15:43 Esimees Henn Põlluaas

Hele Everaus, palun!

15:43 Hele Everaus

Suur aitäh! Härra Jüri Ratas! Teie eelmise valitsuse laual on rohkem kui poolteist aastat olnud OECD raport Eesti tervishoiu olukorrast ja Eesti inimeste tervisest. Raport näitab seda, et südamehaigustesse ja vähki suremus on meil Euroopa Liidu maades suurim. Ägeda südameinfarkti ja insuldi järgne 30 päeva jooksul suremus on meil Euroopa Liidu tipus, ka on meil suurim haigestumine tuberkuloosi ja HI-viirusega nakatumine. Need andmed ei pane naeratama – kahtlemata. Ja samas tuuakse välja ka, et katmata ravivajadus on Eestis peaaegu 13%. Ja mis puutub rahasse, siis meie tervishoiukulutused on kaks korda väiksemad, kui on Euroopa Liidu keskmine. Te olete siis sõnastanud, et tuleb ravijärjekordi lühendada. Ravijärjekordade ...

15:44 Esimees Henn Põlluaas

Küsimus, palun!

15:44 Hele Everaus

... lühendamine on jäämäe tipp. See ei saa olla lahendus, lahendus on kuskil mujal. Missugune oleks teie lahendus? Missugune oleks teie lahendus, lähtudes Churchilli sõnadest, et ühe riigi kõige kallim varandus ja prioriteet on terve kodanik. Kuidas te seda teete?

15:45 Esimees Henn Põlluaas

Lugupeetud Riigikogu liikmed ja kolleegid! Palun pidage kinni ajapiirangust! Üks minut on küsimuse jaoks ette nähtud! Aitäh!

15:45 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Austatud Riigikogu liige proua Everaus! Ma kõigepealt tänan selle väga sisulise ja olulise küsimuse eest! Ma pean seda väga tähtsaks, sest need hirmsad haigused, mida te oma küsimuses nimetasite, tõesti laastavad meie rahvast väga tõsiselt. Me näeme seda, et me pole oma tervena elatud aastate arvuga Euroopa Liidu tipus, vaid pigem allpool. Veel soovin ma öelda, et ka keskmine eluiga võiks Eestis olla palju pikem, sealhulgas meestel. Aga minu meelest meie võetud suund minna edasi solidaarse tervishoiuga, solidaarse meditsiinisüsteemiga on õige. Ma pean seda väga oluliseks. Samas me näeme, et on erameditsiini väikekomponente, mida haigekassa samuti rahastab, ja ma arvan, et see võikski nii olla. Ma ei pea õigeks selle süsteemi pea peale pööramist. See oli punkt üks.

Te vist ütlesite, et 13% meie elanikkonnast ei ole üldse kaetud kindlustusega. See on probleem ja loomulikult see on riigieelarve küsimus. Ma mäletan, et see oli 2017. aasta veebruari- või märtsikuus, kui meie arstid ja õed tulid välja streigihoiatusega. Toona me arutasime just siis riigi eelarvestrateegiat ning tervise- ja tööministri portfelli valitsuses kandis Jevgeni Ossinovski. Me suutsime järgmiseks viieks aastaks ca 300 miljonit eurot juurde leida. See oli ka põhjus, miks arstid streiki ei alustanud, ja mul oli väga suur au saada nende liidu kinnitus, et nad toetavad meie otsuseid. Toona me otsustasime ka, et nende inimeste eest, kes on vanaduspensionil, maksab ravikindlustusosa riik. Seda otsust oli oodatud rohkem kui kümme aastat.

Loomulikult ei suuda me ainult rahaga ära hoida erinevaid raskeid haigusi, olgu need veresoonkonna haigused, mis on seotud infarktide ja insultidega, või eri liiki vähid. Ma arvan, et palju sõltub ka sellest, missugune on meie igapäevane elukorraldus, kuidas me toitume, kui palju me liigume, kui pingeline ja stressirohke on meie töö ja loomulikult ka, kui hästi me suudame puhata ja magada. Seda kõike tuleb tasakaalus hoida.

Aga eeskätt tuleb sellesse valdkonda, Eesti tervishoiusüsteemi ikkagi rohkem raha leida. Ma igal juhul toetan seda ja usun, et teie, proua Everaus, olete siin koostööks valmis. Me oleme ühel pool rindejoont. Üks samm, mille eest on väga tõsiselt seisnud ka tervise- ja tööminister proua Riina Sikkut, on seotud personaalmeditsiini arendamisega ja rohkem selle poole liikumisega. Ma arvan, et me peame pidama tõsiseid debatte, minnes kaasa ideedega, mida on välja käinud näiteks Tartu Ülikooli teadlased. Oleks

näiteks väga hea, kui me suudaksime paremini rakendada tehisintellekti erinevate terviseandmete töötlemisel. Just see preventatiivne pool, just see, et saaks inimestele öelda, et sina, Jüri, või sina, Mari, pead seda ja seda asja rohkem tegema ja neid asju vähem tegema, siis sul risk jääda ühte või teise raskesse haigusse väheneb.

Minu meelest on väga oluline ka rahvusvaheline koostöö. Kaheksa või üheksa kuud tagasi oli mul võimalus Põhja- ja Baltimaade ametikaaslastega ning Suurbritannia peaministriga Norras Oslos tutvuda ühe vähiklastriga. Seal kerkis väga tõsiselt üles ka rahvusvahelise koostöö teema, andmete võrdluse teema ja tehisintellekti panus nende andmete töötlemisel.

Kindlasti peame suutma üle Eesti pakkuda võimalikult efektiivset ja kiiret arstiabi, ka kiirabi. Mina tahan siin öelda kiirabile suur tänu. Minu meelest Eesti kiirabi personal on väga professionaalne ja tegutseb väga operatiivselt. Aga me peame mõtlema ka selle peale, et Eestis on palju hajaasustust ja saari. Kui seal inimestega midagi juhtub, kuidas me suudame tagada nende kiire toimetamise haiglasse? Tihtilugu see tähendab seda, et inimesed tuleb ka helikopteriga toimetada ühest kohast teise.

Need on mõningad märksõnad. Ma kinnitan veel kord, et see on ülioluline küsimus. Ma olen teiega täielikult päri, et tegu on ühe kõige laastavama probleemiga meie inimestele.

15:51 Esimees Henn Põlluaas

Sven Mikser, palun!

15:51 Sven Mikser

Aitäh! Härra Jüri Ratas! Te siin ärritusite mõnevõrra, kui teilt küsiti teie varasemate kinnituste kohta koostöö võimalikkusest või võimatusest, kui tegu on EKRE esindatavate väärtustega. Ärge hakake koalitsioonileppega lehitama, ma võin teile kinnitada, et me hindame nii teid kui teie kolleege nii täna kui ka tulevikus mitte üksnes koalitsioonileppe teksti järgi, vaid ikka igapäevaste sõnade järgi ja eeskätt reaalse tegude järgi. Ja ma olen nõus Vilja Kiisleriga Postimehest, kes ütles, et asi pole retoorikas, vaid sisu on õõvastav. On veel kaks artiklit. Mikk Salu kirjutab mõne nädala eest Eestis Ekspressis väga hästi materjalidega varustatud artikli, mis kandis pealkirja "Riigikogusse valitud Ruuben Kaalepi natslik ja antisemiitlik jäljerada on lai nagu Lasnamäe kanal". Eelmisel nädalal kirjutab Sander Punamäe Postimehes: "Tulevane maaeluminister Mart Järvik jagas veel selle aasta 10. märtsil oma Facebooki ajajoonel postitust, mille järgi juhivad Eesti riiki „salajuudid ja sionistid". Palun ärge hakake mulle nüüd epistlit lugema. Ma lihtsalt mureliku lehelugejana tsiteerin lehes avaldatud artikleid ja küsin igaks juhuks ära: kas ma saan õigesti aru, et teie ja nende inimeste ühine väärtusruum on piisav valitsuskoostöö tegemiseks?

15:52 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile! Kõigepealt ma väga tänan teid, härra Mikser, selle eest, et te loete mulle ette erinevaid ajaleheartikleid. Tuleb tunnistada, et viimastel nädalatel ei ole mu silm kõigile peale jäänud. On olnud tõsised läbirääkimised ja aitäh teile, et te mind aitate! Tegelikult mina olen sinult, Sven, õppinud rahulikkust ja tasakaalukat lähenemist. Mina küll ei saa öelda, et ma oleksin kunagi mingi küsimuse peale ärritunud või kuidagi endast välja läinud. Mul on olnud au sinuga koos valitsuses teenida ja minu meelest sinu tasakaalukas olek ja hea huumorimeel on alati meie arutelusid edasi viinud. Aga ma jään selle juurde, mida ma juba ütlesin. Sa tõid tsitaate eri ajalehtedest. Oh, neid on nii palju ja ma kõigele küll alla ei kirjutaks. Millele ma aga alla kirjutasin, on koalitsioonileping, jah. Selle lehtede kirja pandud põhimõtted igal juhul sobivad mulle väga ja kutsun sind ka üles neid toetama.

15:53 Esimees Henn Põlluaas

Valdo Randpere, palun!

15:53 Valdo Randpere

Aitäh! Jüri, kui ma sinu asemel oleksin, siis ma selle koalitsioonileppega väga ei lehitaks. Seda, et sa lubadustest kinni ei pea, oled sa väga hästi ja korduvalt tõestanud. Nii et ära räägi meile seda, mis sa seal koalitsioonileppes oled alla kirjutanud. Ma küsin ka väärtuste kohta, aga teise kandi pealt. Enne valimisi me nägime ka seda, kuidas EKRE-ga liitusid mõned inimesed ja väga kiiresti lahkusid sealt peale seda, kui nende lähedased hakkasid nende käest küsima, et kuule, ega sa äkki rassist ei ole. Kas sul ei

ole lähedaste hulgas kedagi, kes on sinu käest küsinud: "Kas sa, Jüri, oled nüüd rassist?"? Ma võin sind lohutada või rõõmustada sellega, et minu lapsed küsivad minu käest sinu kohta, mis Jüriiga juhtunud on. Miks ta nii teeb? Kas ta on nüüd rassist? Mis ma neile ütlen?

15:54 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ei ole. Ütle neile, et ma olen positiivne inimene. Ja ma vastan ka sinu küsimusele: ei ole ükski minu tuttav ega lähedane nii küsinud. Ma pean tunnistama, et kuskil 15 sekundit tagasi, hea Valdo – ma võin ju ikkagi öelda, et sa hea ametikaaslane oled, me tunneme teineteist –, olid sa esimene, kes nii küsis. Õigemini tegid seda läbi oma laste suu. Aga jah, tuleb olla positiivne ja rohkem silmi päikese poole seada, siis varjud langevad selja taha.

15:55 Esimees Henn Põlluaas

Kaja Kallas, palun!

15:55 Kaja Kallas

Aitäh! Hea Jüri! Sa siin väga kõmiseva häälega annad küsimustele vastates igasuguseid lubadusi, kasutad sõnu "võite kindel olla", "ma luban", "ma kinnitan". Samasuguse kõmiseva häälega kinnitasid sa enne valimisi vähemalt neljal korral, et sa ei tee EKRE-ga koostööd, et EKRE väärtused välistavad selle. Miks keegi peaks sinu kõmiseva häälega antud lubadusi uskuma?

15:55 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ma olen sellele küsimusele täna neljal-viiel korral vastanud ja öelnud ka seda, et tõesti, kui need väärtused oleksid endiselt sellised, siis ma ei tee koostööd. Need väärtused on minu arvates muutunud. Ma ei ole kordagi koalitsioonikonsultatsioonides kuulnud, et leppesse soovitakse neid punkte, mida mina toona välja tõin, näiteks peade mahavõtmist. Seda ei ole olnud. Ma ütlesin ka, et kui need põhimõtted muutuvad, siis minu meelest igal juhul dialoog ja koostöö on parem kui eri toanurkades istumine. See käib ka Riigikogu saali kohta. Ma siiralt arvan, et me ei pea mitte ainult oma välispoliitikas rohkem dialoogi hoidma, vaid ka sisepoliitikas. See tegelikult tagab Eesti ühtsuse ja tasakaaluka arengu. Oma hääle kohta ma ei oska midagi öelda, eks see ole pärit minu vanematelt ja lastetoast, selle üle olen uhke.

15:57 Esimees Henn Põlluaas

Urmas Kruuse, palun!

15:57 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt peaministri kandidaat! Te olete mitmel korral viidanud sellele dokumendile, mis teie ees on ja millelt teie ka maha lugesite, nii nagu mõni teine Riigikogu saadik oma paberilt. Te olete öelnud, et see on kõige tähtsam, tähtsam isegi kui see, mis on öeldud enne selle dokumendi valmimist, selle koostmise ajal ja peale seda. Ja te olete rääkinud naeratuses. Kui ma nüüd teie vastuseid kuulasin, siis mul tekkis kaks assotsiatsiooni. Üks on see, et teie stiil on tasasel häälel mõnitav, ja teine naerataval näol valetamine. Miks ma sellele järeldusele tulin? Näiteks kui te kaitsesite oma kolleegi Simsonit, siis te ütlesite, et kohalike teede rahad on teie valitsuse ajal kasvanud. Aga kui ma võtsin ette riigieelarve, siis ma avastasin seal hoopis vastupidist: 2019. aastal oli see summa 51 miljonit, eelmistel aastatel 66 miljonit ja natukene vähem. Kas te valetate teadlikult või te ei ole lihtsalt asjadega kursis?

15:58 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ma vastasin sel teemal härra Toomas Kivimägi küsimusele. Jutt oli Kadri Simsonist ja ta küsis, kas on võimalik neid maanteid välja ehitada. Ja ma ütlesin, et minu meelest on suhtumine muutunud. Muutunud on see, et raha ei lähe ainult põhimaanteede väljaehitamiseks, vaid me tagame ka kõrvalmaanteede ja väiksemate kruusakattega teede korrashoiu. Ma ei ole toonud ühtegi võrdlust, nagu teie siin tõite, ma ei ole nimetanud 61 miljonit või midagi sellist. Ja ma isegi ei kujuta ette, kuidas on võimalik Riigikogu ees valetada. Ja ei ole võimalik ka mujal valetada. See on minu meelest oluline, sellest võiks õppida nii mõnigi poliitik siin saalis. Nii et ma arvan, et see on tähtis.

15:58 Esimees Henn Põlluaas

Jürgen Ligi, palun!

15:58 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra Ratas, palun nüüd vastake küsimustele! Kõigepealt vastake mu esimesele küsimusele. Kas te kavatsete ka sel ametiajal, mis ilmselt järgneb, muuta eelarvereegleid? Kordan: eelarvereegleid. Ja teiseks vastake Andres Suti küsitud küsimusele. Kuidas klapiivad kokku teie jutt väikestest pensionitest ja nende tõstmise vajadusest ning teise samba vabatahtlikuks muutmise plaan? Kõik analüüsid näitavad, et inimesed, kes loobuvad teisest sambast, kaotavad pensioni suuruses drastiliselt ja neid ootab vanaduses suhteline vaesus. Kuidas need kaks asja kokku klapiivad? Usun, et te olite analüüsidega tutvunud, kui kirjutasite sellele asjale alla.

15:59 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ma jään oma vastuse juurde, et ma ei näe mingit põhjust, miks inimesed peaksid teisest sambast loobuma. Ma veel kord ütlen, et iga inimene peab oma otsuse tegema ise. Mina isiklikult olen veendunud, et ma jätkan seal. Aga nüüd teie esimestest küsimusest. Noh, meil on ikka olnud teiega nii, et teie nagu soovite teada ühte asja ja mina vastan teile. Teie ütlete, et vastus teile ei sobi ja ma räägin teile midagi muud. No nii see ei ole. Ei, me ei ole kokku leppinud, et me hakkame eelarvereegleid – ju te peate silmas seda nn eelarvepositsiooni – muutma. Et seal võiks olla –0,5 või –0,6 või nii, nagu Euroopa meile ütleb, et see võib olla –0,75. Sellistes asjades me ei ole tõesti kokku leppinud.

16:00 Esimees Henn Põlluaas

Maris Lauri, palun!

16:00 Maris Lauri

Aitäh! Härra Jüri Ratas, te olete vist esimene inimene, kes väitis just nüüd, et EKRE väärtused on muutunud. Peaministrina peaksite olema päris hästi kursis, mis ühiskonnas toimub ja millest räägitakse. Poolteise kuu jooksul on väga paljude hinnangute põhjal – ja seda ei väida ainult mina, vaid ka väga paljud teised on seda väitnud – asjad hullemaks läinud. Inimesed on närvilisemad, ühiskonnas on suurem lõhe. Nii et väärtuskonflikt on tegelikult läinud teravamaks. Nii on mul tekkinud küsimus, kas te tõesti ei ole seda tähele pannud või ei ole teid informeeritud, et pinged ühiskonnas on seetõttu kasvanud, et te olete EKRE konsultatsioonidesse kaasanud.

16:01 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Minu meelest teie küsimuses lööb taas välja arusaam, et keegi on siin Riigikogu saalis õigem saadik ja keegi on valem saadik, keegi on parem ja keegi on halvem. Ma väga vabandan, proua Maris Lauri, aga ma ei jaga teie seisukohta. Kõik 101 liiget on võrdsed ja ma lähtun sellest, et neid 101 liiget ei valinud keegi teine kui Eestimaa elanikud. Nad valisid siia viis erakonda, keda natuke suuremas koosseisus ja keda natuke väiksemas koosseisus. Need viis erakonda peavad valitsuse moodustama. Ma ei kannan teie ees praegu ette, et ma soovin oma erakonda ühendada, ma ei tea, Reformierakonnaga. Ei soovi. Aga ma olen tõesti soovinud sõlmida nende kolme erakonna vahel koalitsioonileppe ja soovin teha koostööd selle nimel, et Eesti elu edasi viia. Ja ma soovin siiralt seda, mille kohta härra Kruuse küsis, et Eesti oleks naeratav, mitte vihane ühiskond. Et Eesti aitaks oma kodanikke, mitte ei paneks talle jalga taha.

Kas ma tunnetan neid arenguid, mis viimastel nädalatel on toimunud? Ma usun, et te peate silmas arenguid peale 3. märtsi. Jah, muidugi tunnetan. Mina ka suhtlen väga paljude inimestega. Eks mõned kirjutavad, mõned helistavad, ja arvamusi on erinevaid. On neid, kes väga toetavad ja ütlevad, et see on õige. On neid, kes ei toeta. Nagu ma ütlesin ka oma kõnes: ma lähtun sellest, et kui mind peaministriks valitakse, siis tahan ma olla peaminister kõigile Eesti elanikele. Ma tõesti ei lahterda inimesi ja ma ütlen teile ausalt välja, et mind häirib, kui meil hakatakse teatud kontekstis kasutama sõnu "teie" ja "meie". Ma arvan, et meil on üks Eesti, meil on meie Eesti. Ma saan ju teie küsimuse alatoonist väga selgelt aru, et te tahate ütelda, et mõni Riigikogu liige on nagu natuke vähem Riigikogu liige kui mõni teine Riigikogu liige. Ma arvan, et see ei ole õige suhtumine.

16:04 Esimees Henn Põlluaas

Protseduuriline küsimus. Kaja Kallas, palun!

16:04 Kaja Kallas

Kas see on lubatud, et ettekandja paneb küsimuse esitajale suhu sõnu, mida ta ei ole öelnud? Kui küsimuse esitaja küsib ühiskonna pingete kohta ja ettekandja vastab, öeldes, et teie ütlete, et Riigikogu liikmed on õiged ja valed, mida küsija ei ole öelnud, kas selline asi Riigikogu saalis on lubatav?

16:04 Esimees Henn Põlluaas

See ei ole küll protseduuriline küsimus, aga ma olen tähele pannud, et põhimõtteliselt samamoodi ka küsijad panevad ettekandjale sõnu suhu. Aga tegelikult, nagu ma juba ütlesin, nii küsijatel kui ka vastajal on õigus rääkida oma kõige parema äranägemise järgi. Maris Lauri, palun, protseduuriline küsimus!

16:05 Maris Lauri

Aitäh! Ma tahaksin küll esitada selle küsimuse inimesele, kes on praegu puldis. Jüri, kas sul häbi ei ole?

16:05 Esimees Henn Põlluaas

Järgmisena palun Liina Kersna, teine küsimus!

16:05 Liina Kersna

Aitäh!

16:05 Esimees Henn Põlluaas

Vabandust! Jürgen Ligil on vist samuti protseduuriline küsimus, ma loodan.

16:05 Jürgen Ligi

Härra juhataja! Te vastasite mu esimesele protseduurilisele küsimusele, et vastaja võib vastata mida iganes. Palun öelge mulle see paragrahv, mis sellist käitumist lubab! Näiteks minu teine küsimus, mis oli pensionide kohta ja mis oli ka Andres Suti küsimus, pälvis vastuse tema isiklikest valikutest ja Euroopa Komisjoni voliniku isiklikest valikutest. Aga me küsisime pensionisüsteemi kohta. Kas niimoodi saab debatti pidada? Kas niimoodi tohib hakata riiki juhtima? Kas kodukorras on selliseid punkte, mis lubavad suvalisi vastuseid anda?

16:06 Esimees Henn Põlluaas

Te olete saanud ettekandjalt vastuse, teil on olnud võimalus esitada oma küsimusi. Ja kui me vaatame ajaloos tahapoole, siis näeme, et ka teie olete ministrirollis korduvalt vastanud küsimustele nende mittevastamise teel. Loomulikult on väga teretulnud, kui küsimustele vastatakse täpselt ja konkreetselt, aga teinekord on küsimuste toon selline, et nendele kahjuks ei ole võimalik otse vastata. Nii et peaministri kandidaat on vastanud teile oma parima äranägemise järgi. Läheme palun edasi! Liina Kersnal jäi küsimuse esitamine pooleli, jätkame sealt.

16:07 Liina Kersna

Aitäh! Austatud Jüri Ratas! Te olete korduvalt viidanud koalitsioonilepingule, justkui oleks koalitsioonileping ainuke reaalsus või teile vähemalt tunduks, et koalitsioonileping on rohkem reaalsus kui avalikel positsioonidel olevate poliitikute sõnad. Need on nagu vähem reaalsed. Minu küsimus on: kas poliitiku sõna tähendab tegu – mina näiteks olen elanud sellises teadmises – või poliitiku sõna ei tähenda täna enam midagi?

16:08 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Kindlasti ei ole koalitsioonileping kivisse raiutud. Punkt 1. Punkt 2 on see, et koalitsioonileping ei ole, ma arvan, ka ainus dokument, mille alusel me Eesti elu juhime. Ja ma arvan, et see on väga õige. Ma tean, et on olnud koalitsioone, kus niisugune leping on sootuks puudunud. Minu meelest tuleb olla

paindlik. Tuleb olla paindlik ja kui me näeme mingeid muutusi ühiskonnas, siis loomulikult valitsuskoalitsioon peab sellele reageerima. Teie küsimus oli, kas poliitiku sõnal on kaalu. Väga suur kaal on.

16:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Hanno Pevkur, palun!

16:09 Hanno Pevkur

Aitäh! Hea Jüri! Täna on siin saalis väga palju juttu olnud erinevatel teemadel, välispoliitikast aga väga vähe. Eesti mainet kujundab ametisse astuv valitsus kindlasti väga palju. Minule teadaolevalt – nii palju ma sellest dokumendist nimega "Koalitsioonileping" välja lugesin – ei ole teie leppes kordagi mainitud Gruusiat. Kui osapooled kohtusid Eesti diplomaatilise korpusega, siis öeldi, et see on tehniline apsakas, et koalitsioonileppes ei ole mainitud Gruusiat. Praegu ma loen sellest lepingust, et seal on ainult kirjas, et te toetate Ukraina terviklikkust. Kas koalitsioonikõnelustel oli arutluse all ka Gruusia küsimus ja Gruusia toetamine või see on teadlikult välja jäetud ning Eesti ja Gruusia suhted ei ole enam need, mis nad olid?

16:10 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Eesti ja Georgia suhted on väga olulised ja kindlasti Eesti ja Georgia suhted lähevad samuti selle punkti alla. Lugege seda lauset, et me peame oluliseks tihedat koostööd Euroopa Liidu idapartnerluse riikidega ja et Eesti toetab Ukraina suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust! See käib ka Gruusia kohta ja on loodavale valitsuskoalitsioonile oluline.

16:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jürgen Ligi, protseduuriline küsimus, palun!

16:10 Jürgen Ligi

Aitäh! Minu esimene protseduuriline küsimus ei saanud vastust. See oli: millise paragrahvi järgi võib vastaja vastata mida iganes? Mul on nüüd teile teine küsimus ka, vastake ära mõlemad! See on: millise paragrahvi järgi kodukorraseduses võib koosoleku juhataja – pean silmas eelmist istungi juhatajat – hakata laimama küsijat stiilis, et te ise ka olete teinud midagi kunagi? Seda ei saa keegi korralikult kontrollida ega hakka keegi tõestama. Ma tegelikult tõesti tahan, et meil tekiks küsimuste ja vastuste formaat: mina küsin pensionisüsteemi kohta ja Jüri Ratas ei hakka vastates kommenteerima mind ega iseenda valikut, vaid räägibki pensionisüsteemist. Kas kodukorra mõttega on kooskõlas selline käitumine, nagu täna Jüri Ratas demonstreerib?

16:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Hea poliitilise kultuuri juurde käib see, et küsija ja vastaja austavad teineteist ja lähtuvad teineteisest lugupidamisest. Kodukord ei reguleeri poliitkultuuriga seotud küsimusi. Riigikogu liikmed on vabad oma küsimuste esitamisel ja seda on ka puldis olevad ministrid oma vastuste andmisel. Aga ma veel kord kordan: me peame lähtuma heast poliitilisest kultuurist. Aitäh! Läheme edasi! Riina Sikkut, palun!

16:12 Riina Sikkut

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea Jüri! Mul töö varsti läheb, tundub, et tervis ka. Sa vastad väga osavalt, ma ütleksin isegi: mitmekesiselt. Täna näiteks on mitmekesisuse päev. Ja nii nagu sümfooniaorkestris ei saa mängida ainult viiulid ja nii nagu iga päev ei taha süüa kartuliputru, on mitmekesisus oluline ka ühiskonnas, ettevõtetes, organisatsioonides. Kui me vaatame seda tulevast valitsust, siis me näeme, kui vähe on seal naisi. Kui me vaatame kolme erakonna ühisosana vormistatud koalitsioonilepingut, siis näeme, et soolist võrdõiguslikkust seal ei mainita. Siin on juba viidatud su koalitsioonipartnerite väljaütlemistele naiste kohta. Kas selle põhjal tuleb järeldada, et sidusas, kaasavas, hoolivas ühiskonnas, mille poole see koalitsioonileping meid viib, ei ole sooline tasakaalustatus oluline?

16:13 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, hea Riina! Ei, seda järeldada kindlasti ei saa. Ma ütlesin ka, ma tõin eraldi välja, et soolise palgalõhe poolest, mis siin salata, me oleme kahjuks Euroopa Liidus esirinnas, mitte heas positsioonis. Ma ju tean seda. Me oleme püüdnud olukorda parandada ja me oleme astunud teatud samme avalikus sektoris. Tõsi, me ei ole suutnud lahkavas koalitsioonis kokku leppida teatud põhimõtteid, mis võiksid kehtida ka erasektoris. Minu jaoks on igal juhul olulised meeste ja naise võrdsed positsioonid ja võrdne lähenemine neile. Oluline on tasakaal. Vastne Soome valimiste tulemus on selline, et umbes 50% uuest Eduskuntast, uuest parlamendist on naisterahvad. Mina ei saa ette kirjutada ühelegi Eesti elanikule, kuidas valida. Aga ma arvan, et see ei ole mitte halb mõte, et rohkem naisterahvaid peaks tulema kandideerima ja poliitikat tegema. See võiks olla iga erakonna jaoks tähtis. Ma ei tea, kas see algab sellest, et on nn triibulised nimekirjad, või mitte, aga selle poole liikumine on minu meelest igal juhul oluline.

16:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Annely Akkermann, palun!

16:14 Annely Akkermann

Suur tänu, austatud juhataja! Hea ettekandja! Ma ütleks, armas Jüri, me oleme tuttavad aastaid, räägime sina, sa oled olnud külaline minu kodus. Ma olen kindel, et sa tegelikult tead, et ma kirjutan kõik oma sõnavõttud ise ning rangelt toetudes tõsistele uuringutele ja statistilistele faktidele. Kas sa ei leia, et kui sa pöördud minu poole kui tohmi kihnlase poole, kes ei kirjuta ise oma küsimusi, siis on see sügavalt šovinistlik ja demonstratiivselt ülbe? Kas šovinism ja ülbus ongi need väärtused, mida sinu juhitud koalitsioon hakkab ellu viima? Ja kas šovinism puudutab üksnes kihnlasi või ka naisi, kurte, juute, venelasi ja opositsionääre üldisemalt? Ja ma siiski kordan ka oma esimest küsimust, mis toetub Statistikaameti 2018. aasta sotsiaaluuringule. Kas sa mitte ei valeta, kui sa räägid endast kui õigluse kehtestajast kõigile, kui ainult aasta jooksul on vaesusesse langenud eakate arv 16% võrra kasvanud?

16:15 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, Annely! Kõigepealt ma alustan sellest, et need sõnad, mis sa tahad nüüd minu suhu panna, ei käi kuidagi minu öelduga kokku. Punkt 1. Punkt 2 on see, et ma igal juhul võtan sind väga tõsiselt ja mul ei ole mingit kahtlust, et sa teed oma tööd suure südamega, nagu sa oled seda kogu aeg teinud. Kihnu kohta ma ütlen ainult head, ainult head ja positiivset. Ja ma arvan, et ega see ei ole üldse halb, et pannakse asju kirja. Mina panen ka asju kirja ja see on alati, nagu sinagi ütled, faktitäpsem. Ja nii saad oma mõttes asjad läbi võtta. Nii et ma ei näe siin mingeid probleeme.

Nüüd see aasta 2017, mille kohta sa küsisid. Vastan siis teise nurga alt. Me peame arvestama seda, et 2017. aasta eelarve tegi lahkuv valitsus ja mina ei taha siin kindlasti kivi visata Taavi Rõivase kapsaaeda. Ta tegi seda just selles fiskaalpoliitilises situatsioonis, mis toona, aastal 2016 oli. Võib-olla jäi midagi tegemata, aga toona valiti just need poliitilised prioriteedid. Ja tõesti, see uus tulumaksuvaba 500 euro süsteem ei kehtinud 2017. aastal, see hakkas kehtima aastal 2018. Ja kõige lõpuks kummardus Kihnule ka!

16:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Yoko Alender, palun!

16:17 Yoko Alender

Aitäh, hea koosoleku juhataja! Hea peaministri kandidaat! Mulle tundub, et see koalitsioonileping on teie jaoks nagu viigileht. Samas arvan, et sellest on aru saanud ka teie koalitsioonipartnerid, ja mõned ministrikandidaadid on väljendanud selgelt, et nad kavatsevad teha asju muid kanaleid kasutades. Mina tunnen muret meie ametnike pärast, keda on häbistatud, ja tunnen muret ka teatud teiste ühiskonnagruppide pärast. Ja loomulikult tunnen ma muret Eesti järjepidevuse pärast. Kas te lubate meile – olgu teie sõnad väärt seda, mida nad on –, et te asute siis Eesti järjepidevuse kaitsele, kui see viigileht teie eest maha kistakse?

16:18 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Teie küsimuses on sees juba mõte, et ükskõik, mida ma vastan siin Riigikogu kõnetoolis, ma võin seista kas või pea peal, vaevalt see teie arvamust või seisukohta tänases hääletuses muudaks. Ma ütlesin ju oma kõnes ka, et ma tõsiselt austan Eesti ametkonda, ma pean neist lugu. Ma olen Eesti ametkonnaga koostööd teinud nii kohaliku omavalitsuse tasandil kui ka riigi tasandil, samuti siin Riigikogus ja see on olnud väga suures enamuses alati positiivne.

16:19 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Toomas Kivimägi, palun!

16:19 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra Riigikogu aseesimees! Hea peaministrikandidaat! Minu teine küsimus puudutab Rail Balticut. Pean tõdema, et halva üllatusena süvendab sinu poolt paljukiidetud koalitsioonileping ka selles osas ebakindlust ja ebamäärasust, et mitte öelda, et see on lausa EKRE-lik. Kui me siin arutame, kas EKRE on muutnud oma väärtusi, siis vähemalt Rail Balticut puudutava osas mulle tundub, et Keskerakond on võtnud üle EKRE seisukoha. Mida ma silmas pean? Pean silmas seda, et olete uuesti lauale tõstnud võimaluse ajakava üle vaadata, tõstnud uuesti lauale võimaluse muuta kohalikke peatusi ja veelgi hullem, lausa trassi. Jüri, kuhu on kadunud sinu enesekindlus?

16:20 Peaministrikandidaat Jüri Ratas

Aitäh, Toomas! Mitte kuhugi! See on täiesti alles. Et nüüd ei jääks valet muljet, luba, ma loen selle põhimõtte koalitsioonilepingust ette: "Juhul kui Euroopa Liidu järgmine eelarveperiood ei taga Rail Balticu projekti ootuspärast 81% kaasrahastust, vaatame üle projekti tasuvuse, trassi, ajakava ning kohalikud peatused. Seni jätkame ka tegevusi, mis toetavad Eesti taristut laiemalt." Põhimõtteliselt on seisukoht, et kui me ei saa rahastust, ütleme, suurusjärgus 80 : 20 või 81 : 19, siis nii või teisti ma ei näe valitsuse juhina mingit võimalust ilma Riigikoguga konsulteerimata sellega edasi minna. See põhimõte on tegelikult kirjutatud sellesse rahvusvahelisse kokkuleppesse, millega on ühinenud teisedki riigid, sh Läti ja Leedu. See on ju olnud üks meie prioriteet järgmises MFF-is, et me seisame selle eest, et rahastus suhtes 81 : 19 jääks kehtima. Kui see ei jää, siis, hea Toomas, nii või teisiti me peame kindlaks tegema, mida ütleb selle peale Läti, mida ütleb selle peale Leedu, mida ütleb selle peale ka Eesti Riigikogu. See tähendab suuremaid väljaminekuid. Mina väga toetan Rail Balticut. Ma arvan, et on õige selle suuna väljaehitamiseks edasi minna. Aga tõsi on see, et me peame ära ootama järgmise MFF-i, see on sellega seotud.

Aga ma arvan ka seda, et me võiksime ikkagi tõsiselt mõelda, kas lisaks Ülemistele, Raplale ja Pärnule ei võiks ette näha ka teisi kohalikke peatusi. Neid on minu teada selle projekti raames võimalik teha maksimaalselt kümnekond, peatuse hind oleks 6–10 miljonit. Ja ma arvan, et päris kümnekonda ei ole vaja. Aga seda võiks kaaluda, kuhu veel peatused teha lisaks neile kolmele.

Mina olen asja ikka nii käsitanud, et Rail Baltic ei ole mitte ainult Eesti ühendamise Euroopa südamega, vaid see tagab ka väga mugava ja kiire riigisisese rongiühenduse. Ma soovin siin tunnustada ka ametist lahkuvat majandus- ja taristuministrit, et me oleme nii kaugele jõudnud suhetes oma põhjanaabritega: Soome on tegelikult huvitatud Rail Balticusse investeerimisest. Minu meelest Soome on tõesti olnud majanduslikult väga huvitatud, et Rail Balticu trass saaks välja ehitatud. Seda näitab ju ka Muugal vastava terminali või jaama väljaehitamine. Ja kui siit võib-olla edasi fantaseerida – ma tõesti jõuan nüüd väga kaugesse tulevikku, aga ka sellest tuleb rääkida –, siis võib-olla see oleks ka tõukeks, et me veel tõsisemalt suhtume nendesse analüüsidesse ja võimaluste otsimisse, et Tallinna ja Helsingi vahele tunnel ehitada. Minu teada on Riigikogu siin selleks toetusrühma loonud.

16:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Eerik-Niiles Kross, palun!

16:24 Eerik-Niiles Kross

Hea peaministrikandidaat! Koalitsioonilepingus on iseenesest tore lause: "Tõkestame Eesti riigi suhtes vaenulikke mõjutustegevust.", mida saab ainult tervitada. Nüüd, teie kaks koalitsioonipartnerit on lubanud ka märksa rohkem. Esiteks, Isamaa lubas mõjuagentide seadust, mis on iseenesest päris huvitav mõte, ja EKRE lubas sulgeda Eesti-vaenulikud infokanalid. Kas selles osas ühisosa ei saavutatud?

Kas koalitsioonipartnerid loobusid nendest nõuetest? Kas see tõkestamine tähendab nüüd, et teil on tugi lõpetada maksumaksja raha eest PBK-st sisu ostmise? Ja kui ei ole, siis kas koalitsioonipartnerid on sellega nõus?

16:24 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile! Siin oli nüüd mitu küsimust koos, hakkan siis neile osade kaupa vastama. Kõigepealt sellest, kas keegi millestki loobus ja nii edasi. Lepingus on see ühisosa, milles me kokku leppisime. Eri erakonnad kaitsesid koalitsioonikonsultatsioonide ajal oma positsioone.

Mis puutub küsimusse PBK kohta, siis ma saan aru, et see on teil suuresti hinge peal. Ma ütlen tõsiselt, et mul vist on infot selle kohta – võib-olla ma eksin, aga see teema kerkis Eesti ühiskonnas valimiseelses situatsioonis üles –, et teatud Eesti ametkonnad ostsid sinna reklaami. On räägitud näiteks Päästeametist, suitsuanduritest jne. (Keegi kommenteerib midagi saalist.) Jah, tuli ära tõesti! Ja ma arvan seda, et teatud ametkonnad, kui nad soovivad jõuda kõigi Eestis elavate elanikeni, siis mina küll ei pane sellele kätt ette. Ma arvan, et see surve, mida võis toona Päästeamet tunda, oli meeletu, aga tegelikult oli asi poliitikutes. Ma ei tea, kas see oli mäng või mitte.

Aga probleem on selles, et me peame minu meelest tõsiselt edasi tegelema ETV+ arendamisega, et selle vaatajaskond kasvaks. Ma arvan, et see on tegelikult oluline ka edaspidi. Oleks väga vaja, et ETV+ vaatab tulevikus aina rohkem Eesti inimesi, kelle emakeel on vene keel.

16:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Johannes Kert, palun!

16:26 Johannes Kert

Palju tänu, Riigikogu aseesimees! Lugupeetud peaministri kandidaat! Te olete ühinenud leppega, mis sätestab teaduse rahastamise tõstmise 1%-ni SKP-st. Seda kinnitab ka teie koalitsioonilepe. Kuid mind ajendab küsima asjaolu, et teie koalitsioonipartnerid on teatanud, et koalitsioonileping ei ole tingimata kohustuslik täita, et nad võivad edaspidi käituda ka endise agenda kohaselt. Mind rahuldaks teie jah-sõna, teie kinnitus, et see 1% SKP-st jääb kehtima.

16:27 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! See küsimus on päris keeruline. Ma mõtlesin kogu aeg, mida te ikkagi mõtlete. Kadriorus ühinesid selle leppega kõik erakonnad, välja arvatud EKRE, kes sinna alla ei kirjutanud. Ma olen küsinud konsultatsioonide käigus, miks see nii oli, ja nad ütlesid, et nemad soovisid 2%. Selline oli vist ka nende ametlik pressiteade, ma päris täpselt ei oska öelda. Kui te küsite, kas me soovime liikuda 1% suunas, siis vastus on: jah, soovime. Me tegime eelmise valitsuse ajal viimases TAN-is ju ka otsuse, et mis puudutab alusandmeid, mida me oleme kogu aeg mõõtnud – kui palju Eesti avalik sektor teadus-arendustegevusse, innovatsiooni panustab, kas see on 0,81, 0,82 või 0,83% –, siis me toetume Statistikaameti andmetele. Tegelikult on see näitaja 0,72%, sest Statistikaamet on seda protsenti vähendanud. Sealt on tulnud see 0,72%. Ja kulutused kõrgharidusele ei lähe selle 1% sisse. Aga eesmärk jõuda 1%-ni on koalitsioonileppes kirjas.

16:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Siim Kallas, palun!

16:29 Aseesimees Siim Kallas

Austatud Jüri Ratas! Teie kui ettekandja ärge närveerige! Põhiline, ärge närveerige! Ja ärge halvustage küsijat, see on nõrkuse tundemärk. Aga ma tahan öelda, et koalitsioonilepe, mille te olete kokku leppinud, kubiseb niisugustest lausungitest, mille kohta tekib küsimus, mis seal taga täpselt on, mis selle all konkreetset mõeldud on. Näiteks niisugune lause: "Motiveerime kohalikke omavalitsusi toetama ettevõtlust." Mis plaan see on?

16:29 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile, austatud Siim Kallas ja hea endine peaminister! Kindlasti võtan ma teie soovitusi kullana ja püüan sellest lähtuda. Mis selle lause taga on? Eks selle taga on paljuski see diskussioon, mida on päris

palju Eesti ühiskonnas peetud. On räägitud sellest, et ühel hetkel me võiksime kohaliku omavalitsuse korralduse seadust muuta ja teha kohalikele omavalitsustele ülesandeks tegeleda ka ettevõtluse ja üldse majandusega. Teatavasti see praegu KOV-ide kohustuslik ülesanne ei ole. Sealt edasi on kohe üles kerkinud küsimus, et kui seda teha, siis kuidas kohalikkude omavalitsust motiveerida. Kuidas saavutada, et volikogu liikmed, vallavanemad ja linnapead ja muud valla- või linnavalitsuse töötajad iga päev selle nimel tegutseks? Milline see motivatsioon näiteks maksupoliitiliselt võiks olla?

Tegelikult ei ole suudetud lõpuni kokku leppida, kas võiks olla nii, et kui ettevõtte tegutseb kuski kohalikus omavalitsuses, siis sealt laekuvad mingisugused maksud sellele kohalikkude omavalitsusele. Kui inimene seal töötab, siis üksikisiku tulumaks on kaudne ja see laekub juba praegugi väga suures ulatuses kohalikkude omavalitsusele. Ma arvan, et ikkagi me peame lähtuma praegusest seadusraamistikust. Tuleb tagada avaliku sektori, riigi ja kohaliku omavalitsuse koostööna võimalikult hea infrastruktuur. Tuleb tagada, et kui inimesed soovivad maapiirkondadesse tagasi pöörduda, siis neil oleks ka võimalus eluasemeküsimus lahendada. Meil on ju nn üürimajade programm olemas ja seda viiakse ellu koostöös kohalike omavalitsustega. Kindlasti ma laiendaksin seda kõike ka hariduse valdkonnale. Nii et need on peamised mõtted.

16:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Madis Milling, palun!

16:32 Madis Milling

Suur tänu, härra Riigikogu aseesimees! Austatud peaministri kandidaat! Koalitsioonilepingus on lause: "Loomes eraldi eelarvega piirivalve struktuuriüksuse PPA-s, tagades asjakohase relvastuse ja muu varustuse." Tervitan igati piirivalve tugevdamist, aga mind ajab natuke segadusse väljend "asjakohane relvastus". Seletage palun detailsemalt, et milliseid konkreetseid relvi või ka relvaliike mõeldakse väljendi all "asjakohane relvastus".

16:32 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, härra Milling! Kui ma hakkasin siin teiega selles valdkonnas diskuteerima, siis te teete 10 : 0 mulle ära! Noh te tunnete seda valdkonda ju läbi ja lõhki. Mul tulebki spetsialistide kuulata. See küsimus tõesti tekkis meil ka, mis relvad need siis konkreetsetelt on – mis nimetused jne. Kõik said aru, et selles osas tuleb kuulata oma valdkonna spetsialistide PPA-st ja miks mitte ka laiemalt. Ja kui te olete nõus ka oma panuse andma, siis see on väga oodatud. Aitäh teile! Seda nimekirja ei ole olemas.

16:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

16:33 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Hea peaministri kandidaat! Võib-olla sa oled märganud, et saali teatud ridades kasvab rahulolematust. Ja see rahulolematust tuleb sellest, et sa vastad küll pikalt ja väga meeleolukalt, aga sisu jätab sageli puutumata. Sisulisi vastuseid on väga keeruline saada. Nii et ma edaspidiseks soovitan pisut rohkem sisule pühenduda. Aga mu küsimus puudutab eesti keelt. Selle valitsusliidu aluste dokument käsitleb eesti keelt leheküljel 22 ja kogu see käsitus on eesti keele kui võõrkeele õpetamise keskne. Eesti keele enda areng on sisuliselt puudutamata, aga see on kahtlemata kõige olulisem eesti keele puhul. Palun ava neid ideid ja mõtteid, mis on eesti keele kui emakeele arenguga seotud – ükskõik, kas see puudutab eesti keele kui emakeele õpet või uusi või olemasolevaid programme. Mis mõtted ja plaanid tulevasel valitsusel on?

16:34 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, hea küsija! Võtan seda sinu soovitusel tõsiselt ja püüan veel sisulisemaks minna. Alustame siis eesti keelest lasteaedades. Nüüd me oleme võtnud tõesti selle suuna, et lasteaedadesse, kus on venekeelsed rühmad, panustada rohkem raha, et sinna tuleksid eesti keele õpetajad. Praegu on umbes 53 rühma, kus me oleme suutnud sellel aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu seda rakendada. Kui ma ei eksi, siis kogu Eestis on see vajadus, julgen öelda, kümme korda suurem: ligemale 500–600 rühma.

Nüüd, eesti keele õppe vallas me kindlasti soovime jätkata eesti keele majade programmi, mis aitab kaasa eesti keele õppele. Tuleb öelda, et kui vaadata eesti keele tasuta õppe pakkumist, siis näiteks Tallinnas täitusid eesti keele maja väljapakutud kohad veerand tunniga. Vist oli 600 kohta, kui ma ei eksi. Nii et see soov on väga suur.

Aga minu meelest me peame vaatama eesti keele hoidmist ja arendamist ka laiemalt. Me näeme, et digitaalses maailmas tegelikult ei suudeta tagada, et ka väiksemad keeled oleksid seal esindatud. Meil oli eelmisel aastal ajalooline Eesti ja Soome vabariigi valitsuse ühisistung ja seal me kiitsime heaks ka selle põhimõtte, et erinevates tehnoloogialahendustes tuleb seista oma keele eest. Kui ma olin viimati Davosis maailma majandusfoorumil, siis seal oli kohtumine Facebooki esindajatega ja ma andsin seal teada, et väikesed riigid soovivad, et meie keel oleks igal pool ja võimalikult laialdaselt esindatud. Nii et kindlasti me Soomega peame seda oluliseks ja hoiame valitsuste ühisistungi järjepidevust edaspidigi. Loomulikult on eesti keele õppe tõhustamine põhikoolis ja gümnaasiumis väga oluline. See ju aitab parandada noorte inimeste konkurentsivõimet, kui nad ühel hetkel lähevad ülikooli või tööjõuturule. Nii et tõesti see on üks loodava valitsuskoalitsiooni prioriteet.

16:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heidy Purga, palun!

16:37 Heidy Purga

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud Jüri Ratas! Minu küsimus puudutab ajakirjanike ja mõnede poliitikute vastasseisu, mis demokraatias on igati normaalne, kuid mis just viimasel ajal on vägagi võimendunud. Näide: nii Mart Luik kui ka Martin Helme on meedias avalikkuse ees nimetanud konkreetseid Eesti Rahvusringhäälingu ajakirjanikke, kes nende arvates selleks tööks sobimatud on. Milline on teie hinnang sellisele teguviisile? Avalik-õiguslikku meediat rünnatakse ju jõupositsioonilt.

16:38 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile selle küsimuse eest! Nagu ma oma kõnes ütlesin, ma igal juhul tänan ja tunnustan meie ajakirjandust. Minu positsioon on, et meie ajakirjandus on kõigi tunnuste järgi pühendunud, vaba ja vastutustundlik.

16:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marko Mihkelson, palun!

16:38 Marko Mihkelson

Aitäh, hea Riigikogu aseesimees! Ma kuulan, Jüri, sinu vastuseid ja mulle jääb üha rohkem mulje, et mitte sinu koalitsioonipartner EKRE ei ole oma väärtusi muutmas, vaid sina oled oma väärtusi muutmas. Seda ma panin tähele ka vastuses mu küsimusele, kus sa tegelikult ei tauninud siseministriks esitatud kandidaadi seisukohavõttu Suurbritannia peaministri suhtes. Aga jätkame välispoliitika teemal. Täna-homme on kindlasti väga aktuaalne rääkida Eesti-Vene suhetest. Teie koalitsioonilepingus on kaks rida sellest kirjas, aga see ei sisalda ju tegelikult mitte midagi. Minu küsimus sulle on selline. Kui peaks tekkima vajadus, et Eesti Vabariigi valitsus peaks saatma piirilepingu Venemaaga taas parlamenti ratifitseerimisele, siis kas sina peaministrina oled valmis valitsuskabinetis selleks hääletuse läbi viima?

16:39 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, Marko, ega ma ei loodagi, et sinu suust kõlab minu kiitmiseks ülistuslaul. See on ju arusaadav, et sa oled tõsiselt võtnud opositsioonipoliitiku rolli ja nii see peabki olema. Nüüd, piirilepe. Ma arvan, et sa oled teinud isiklikult väga palju selleks, et see tegelikult sünniks, et kontrolljoonest saaks ühel hetkel piirijoon. Nagu me näeme, kaks riiki ei ole suutnud paralleelselt liikuda, vähemalt seni. Kas tulevikus suudavad, seda on väga keeruline ette näha. Sinu küsimus oli, kas ma olen nõus kabinetis hääletuse läbi viima. Sa kogenud poliitikuna tead väga hästi, et kui kabinetis jõutakse hääletuseni, siis põhimõtteliselt lõpetab see valitsus peale seda hääletust tegevuse. Ma olen valitsuse liikmena lähtunud selle kahe aasta ja viie kuu kogemusest, mis ei ole loomulikult väga suur, ja pingutanud selle nimel, et valitsuses hääletusi ei oleks. Ja mul on hea meel, et selles valitsuses pole hääletusi olnud.

16:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Taavi Rõivas, palun!

16:41 Taavi Rõivas

Aitäh, austatud aseesimees! Hea Jüri! Selle viimase vastuse kontekstis on muidugi kummastav, mida siis õigupoolest president Moskvasse tegema läheb, kui valitsus ise ka ei tea, kas piirileppega peaks edasi minema või mitte. Presidendi te panete igal juhul väga keerulisse olukorda. Aga ma märkasin, et ühes vastuses tegid sa väikese sõbraliku torke sellesse aega, kui mina olin valitsusjuht, ja rõhutasid toonaseid eelarveid. Ma vaatasin Rahandusministeeriumi värsketest andmetest järele: kõik need aastad, kui mina olin peaminister, lõppesid eelarveaastad ülejäägiga. Kokku oli see umbes 300 miljonit. Ja kõik need aastad, mis sina oled seni peaminister olnud, on paraku lõppenud päris tõsise miinusega, ütleksin isegi, kriisiajale iseloomuliku miinusega, kokku 700 miljonit struktuurset miinust. Me teame, et see miinus on suurel määral tekkinud alkoholiaktsiisipoliitika läbikukkumise tõttu ja nii EKRE kui Isamaa said suure osa oma hääli ...

16:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun küsimus!

16:42 Taavi Rõivas

... just seetõttu, et nad olid valmis seda poliitikat muutma. Millal langeb Eestis alkoholiaktsiis?

16:42 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Hea Taavi! Sa olid hea peaminister. Sa olid hea peaminister ja tegid omad tööd pühendunult. Kui ma ei eksi, siis vist aastal 2015 te otsustasite väga jõuliselt alkoholiaktsiise tõstma hakata. Tõsi, ka lahkuv valitsus läks edasi lahja alkoholi aktsiisi tõstmisega, samas seda kange alkoholi aktsiisi tõusunurka, mis 2015. aastal otsustati, me vähendasime laugemaks. Muidugi, mulle tundub, et meil on erinev arusaam fiskaalpoliitikast. Ma saan aru, et sinu arusaam on see, et kui alkoholiaktsiisi vähendada, siis hakkab piirikaubandus kaduma ja eelarve aktsiisitulu kasvab. Minu arvamus on see, et kui alkoholiaktsiisi vähendada, siis suure tõenäosusega piirikaubandus väheneb. Aga kas see kaob? Raske öelda, aga väheneb kindlasti. Samas ma ei ole veendunud, et see suurendab riigieelarve laekumist. Seni on vähemalt Rahandusministeeriumi positsioon olnud, et see samm ei ole eelarveneutraalne. Küsimus on loomulikult ka selles, kui palju seda vähendada, mis maani seda vähendada ja mis vahe Eesti ja Läti aktsiisidel võiks olla. On selge, et me peame arvestama, et kui me alkoholiaktsiisi vähendame, siis Soome ja mingil määral Põhja-Eesti inimesed tulevad alkoholi ostes meie turule tagasi. Aga kas see on eelarveneutraalne või eelarve kasvaks – ma arvan, et me ei näe seda, et see eelarvet kasvatab. Kas see muudaks eelarve neutraalseks, seda me kindlasti hakkame riigi eelarvestrateegiat koostades arutama. Selle me oleme ju koalitsioonileppesse ka kirja pannud, et me oleme nõus aktsiise üle vaatama. Aga loomulikult, sa tead väga hästi, et kui eelarvestrateegiat teed ja kui see on miinusmargiga, siis midagi tuleb ka ära jätta.

Nüüd sellest sinu väitest, et sa kasvatasid eelarvet tohutult ja oli struktuurne ülejääk, nüüd ollakse miinuses. Ega ma ju õnnelik selle üle ei ole, et 2018. aasta andmed kujunesid 2019. aasta aprillis selliseks, mis prognoosiga kokku ei läinud. Ja selle nimel – ma olen seda öelnud – ma olen nõus pingutama, et seda positsiooni parandada. Samas sa tead väga hästi, et väga palju ikkagi jäi sul tegemata. Oli vaja kiirelt käised üles käärida ja teatud olulised rahastused ära teha. Näiteks õpetajate palga tõstmine, kultuuritöötajate palga tõstmine, näiteks palgatõus sotsiaalvaldkonnas, mitmed rahastusprojektid – võtame kas või kaitsevaldkond, mille kohta siin kindral Laaneots küsis. Eks neid valdkondi, mis tõesti vajasis lisaraha, oli tublisti. Veel näiteks põllumajandus. Mul on olnud väga hea debatt sinu armsa fraktsioonikaaslase härra Kruusega, jutuks otsetoetused. Ei tahtnud need kuidagi nullist ülespoole tulla. Ja see, mille kohta küsis proua Everaus seoses probleemidega haigekassas ja üldse meditsiinis. See oli üks meie suuremaid otsuseid, et haigekassale tuleb lisaraha anda.

16:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Vilja Toomast, palun!

16:46 Vilja Toomast

Aitäh! Lugupeetud Jüri Ratas! Mind küll häirib ja loomulikult solvab ka, kui mind nimetatakse väikeliberaalseks jätiseks. Minu jaoks on sõna tegu. Ja mul ei ole kindlust, et sellised laused ka pärast tänast päeva lõpevad. Aga minu küsimus on ajendatud sellest, et ma loen Keskerakonna valimisplatvormi, kus on selge sõnaga öeldud, et ehitatakse Tallinna Haigla, mille tulemusel lühenevad ravijärjekorrad ja tõuseb ravi kvaliteet Põhja-Eesti piirkonnas. Aga koalitsioonilepingus ei ole Tallinna Haiglast sõnagi. Kas see on Keskerakonna valimisplatvormi pandud ainult selleks, et Tallinna valijate häält saada, ja te loobute selle ehitamisest või te selle ikkagi ehitate?

16:47 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Minu arvates, Vilja, on väga sümpaatne, et sa jätkuvalt Keskerakonna tegemisi jälgid ja meie valimisplatvormi loed. Oled ju kunagi ise andnud suure panuse selle koostamisse. See on, ma arvan, hea, et sa pead seda ikkagi väga oluliseks. Mis puutub Tallinna Haiglasse, siis minu teada on Tallinna Linnavalitsus, vastav abilinnapea ja riigi nimel tervise- ja tööminister hea tahte või kavatsuste protokollid allkirjastanud. Mina olen nii aru saanud, et see on Sotsiaalministeeriumi positsioon, et Tallinna Haigla võiks tulla, ja see on olnud ka Tallinna linna positsioon. Kui rääkida sellest, miks seda koalitsioonilepingus ei ole, siis selle objekti rahastus on minu arvates suurusjärgus 350 miljonit eurot, kui ehitushanked tulevad, siis kuni 500 miljonit eurot. Loomulikult me ei saa seda kirja panna, kui me ei tea, mis oleks selle rahaline kate.

Põhimõtteliselt, kas sellega võiks edasi liikuda? Jah võiks. Aga see eeldab suure tõenäosusega – sa ju tunnend seda valdkonda hästi, olles olnud ka Ida-Tallinna Keskhaigla nõukogu esimees – nii Ida- kui Lääne-Tallinna haigla kinnisvara müüki. Midagi saab sealt kindlasti vajaduste katteks, aga ma arvan, et mitte piisavalt. Nii et sellega edasi liikuda tasuks, aga edasi saab liikuda siis, kui see on rahaliselt võimalik. Mina toetan põhimõtteliselt seda suunda.

16:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kalvi Kõva, palun!

16:49 Kalvi Kõva

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea peaministri kandidaat Jüri! Ma olen kogu aeg siin Riigikogu saalis imetlenud su head eesti keele oskust ja head sõnakasutust nii Riigikogu aseesimehena istungit juhatades kui ministrina siin meile vastates. Nüüd ma olen kimbatuses, sest viimasel ajal on Eestis poliitsõnapruuki ilmunud uus sõna "süvariik". Ma küsin, kas te seal koalitsiooniläbirääkimistel ka arutasite, mis see süvariik on. Kas võib nüüd ütelda, et kui sa täna saad mandaadi ja moodustad uue valitsuse, siis kas uus valitsus on süvariigi osa?

16:49 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, hea Kalvi! See sõnakasutus, mida sa kiidad – ega ma ei saa siin ennast võõraste sulgedega ehtida. Eks ka sina oled mind palju õpetanud. 2007. aasta kevadel sai koos siia auväärsele Riigikokku tulnud ja tõesti mul on olnud suur au töötada ka Riigikogu teise aseesimehe ametikohal. Mitte kunagi ma ei ole olnud esimene aseesimees. Mul on olnud head ametikaaslased Riigikogu saalis ja juhatuses, aga ka ametnikkonnas. Ametnikkond on ikka aidanud õigesti sõnu seada. Aga aitäh sulle selle eest! Ei, me kindlasti ei ole mingi süvariigi osa, me oleme Eesti Vabariigi valitsus, kui see valitsus täna oma mandaadi saab.

16:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Hele Everaus, palun!

16:50 Hele Everaus

Aitäh teist korda, et lubate mul küsida, ja aitäh eelmise vastuse eest! Nagu te väga õigesti ütlesite, asi pole alati rahas, aga sageli annab ikkagi raha võimaluse asju muuta. Sellesamas OECD raportis oli kirjas ka see, et juba 2017. aastal oli meil jätkusuutmatu tervishoiu rahastamise süsteem ja et see mudel, see

ühel katlast kõige katmine lihtsalt ei hakka kunagi töötama. Solidaarsusmeditsiin on omaette asi ja on kolm põhilist mudelit. Missugune mudel võiks olla lahendus edaspidiseks? Praegu me oleme juba päris palju maha jäänud.

16:51 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Jah, eks me oleme tõesti rahastusega raskustes, nagu te, proua Everaus, ka oma esimeses küsimuses viitasite. See on kahjuks negatiivne tõdemus. Ühelt poolt, nagu ma ütlesin, me peame pingutama selle nimel, et rahastust suurendada. Kuna siis ei olnud saalis – ta oli kindlasti asjatoimetuste juures – Riigikogu liige härra Ossinovski, siis ma soovin siinkohal veel väga teda tänada. Tema oli valitsuses see tervise- ja tööminister, kes selle murrangu tõi.

Aga teie küsimuse juurde tagasi tulles ma arvan, et väga palju on seotud preventatiivse tegevusega. Ma arvan, et väga palju on seotud ka sellega, et me suudaksime ühel hetkel anda signaali, et väga tähtis on vähendada nn tühjade arstlikäikude arvu. Need ju pikendavad ravijärjekordasid. Väga tähtis on digiregistratuuri tööle rakendamine. Praegu on see pilootprojektina minu teada kasutusel ühes meditsiini asutuses, sellega tuleb edasi minna. Nii et ma arvan, et panustada on vaja paljude nurkade alt, et tagada see, et tervena elatud aastate arv Eestis kasvaks. Aga ma olen väga huvitatud teiega nendel teemadel debateerimisest ja soovin teie arvamust kuulata. Ei saa olla kunagi olla nii, et me ei kuulu valdkonna spetsialistide arvamusi. Ja siin ma küll pakun teile tõsist koostööd.

16:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jevgeni Ossinovski, palun!

16:53 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Hea Jüri! Ma jätkan oma esimest küsimust, mille vastus jäi sul poolikuks. Sa küll rääkisid, et peaminister vastutab ka nende sõnade eest, mida üksikud valitsusliikmed ütlevad, aga küsimus on selles, millisel viisil see vastutus väljendub. Võib-olla ma siis konkretiseerin natuke seda küsimust. Näiteks Martin Helme, kellest ootuspäraselt saab peagi meie valitsuse liige, on 2016. aastal öelnud, et Marina Kaljuranna põhiprobleem on see, et ta on venelane. Ma ei küsi, mida sa sellest väljaütlemisest arvad, sellepärast et seda ma tean, aga minu küsimus on: kui Martin Helme peaks ministrina midagi sarnast ütleva, kas ta saab jätkata sinu juhitud valitsuses ministrina või sellega tema ministrikarjäär lõpeb?

16:54 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, Jevgeni! Ma arvan, et selliseid vastuseid saab anda siis, kui need ütlemised on käes. Ma lähtun üldfilosoofilisest põhimõttest, et kedagi ei saa tõugata meie ühiskonnast eemale. Vastupidi, me peame ühiskonda ehitama sidusana, me peame hirmutamist vähendama. Lõppkokkuvõttes sa konstrueerid selliseid erinevaid juhtumeid osavalt ja sinul on ka suurem valitsuskogemus kui minul. Ma konstrueerin ka ühe juhtumi: võib juhtuda nii, et üks valitsuskogemuse partner ütleb, et see minister tuleb lahti lasta, seesama minister aga ütleb, et tema põlvili selle partneri ees ei lange. Eks peaministri roll ongi tasakaalu otsida ja leida lahendus, kuidas ikkagi minna koos edasi naeratava Eesti poole.

16:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Sutt, palun!

16:55 Andres Sutt

Aitäh! Hea peaministri kandidaat! Me oleme täna siin rääkinud hästi palju väärtustest ja väärtuskonfliktist. Te olete sageli viidanud koalitsioonilepingule, kus paljud need küsimused on lahendatud või peaksid vastuse saama. Ma arvan, et lõpuks antakse hinnanguid tegude põhjal – annab nii Eesti rahvas kui see saal siin. Te ütlesite ka seda, et valetada ei sobi, ja ma olen sellega väga-väga nõus. 10. aprillil ütles siseministri kandidaat Mart Helme intervjuus ERR-ile, et Eesti piir on auklik. Te olete peaminister olnud veidi üle kahe aasta ja viie kuu. Miks on Eesti piir auklik või miks siseministri kandidaat valetab?

16:56 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma usun, et ju on peetud silmas piirjoont Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahel. Mõni aasta tagasi oli ju Eesti poolel väga negatiivne juhtum, kus üks meie riigi teenistuja võeti kinni ja viidi ära. Mina tahan tunnustada seda valitsust, kes siis oli ametis, ja neid erakondasid, sest pärast seda algas tõsine debatt selle üle, kuidas idapiir tuleks välja ehitada. Ma väga loodan, et meie ühiskonnas ei kehti see mudel teisteski valdkondades, et midagi drastilist peab juhtuma, enne kui me hakkame midagi ette võtma.

Kas Eesti idapiir on täna valmis? Ei ole valmis. Meie maismaapiiri on seal ca 130 või 135 kilomeetrit. Politsei- ja Piirivalveamet on selle jaotanud üheteistkümneks lõiguks ja minu teada me alustame esimese kolme lõigu ehitusega kolmikpunktist põhja suunas. Jah, me oleme välja öelnud, et kui selline piir saab valmis, siis ühelt poolt on see rahaliselt väga kallis piir. Aga iseseisvus ja demokraatia on alati kallis. Ning teiselt poolt on see ka väga moodne piir. Ma arvan, et kui on öeldud, et see on üks kõige paremini läbi mõeldud ja turvatud piire, vähemalt Euroopas, siis see ütlus peab igal juhul paika. Jah, selle piiri ehitus on kallinenud – on kallinenud mitmeid kordi. Ja poliitikud soovivad otsida süüdlast, kes on süüdi, miks see on kallinenud nii mitme miljoni võrra. Ma usun, et ma ei eksi, et härra Pevkur oli toona siseminister, ja ma mäletan, et esimene kabineti otsus piiri kohta sündis neli-viis päeva enne 2015. aasta Riigikogu valimisi. Ja ma üldiselt arvan, et see oli õige otsus. Aga me ei tundnud siis – ja "meie" all ma pean silmas Eesti riiki, sest mina ei olnud kabineti liige, ma olin opositsioonis – tegelikult Eesti maastikku ja maapinda. Ma arvan, et me ei osanud toona ette näha, kui suur võiks piiri valvamisel olla droonivõimekus. Asi on arenenud.

Nii et ma ei saa teile siin Riigikogu kõnetoolis otse silma vaadates kinnitada, et piir peab. Seal on raietööd toimunud, võsalõikused toimunud. Minu meelest see katseosa, mida me oleme kõige raskemal maastikul ehitanud, on maksimaalselt kolme või nelja kilomeetri pikkune. Ja sellega tuleb nüüd edasi minna. Ma arvan, tänases seisus PPA annab endast parima, et piiri valvata.

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

17:00 Kristina Šmigun-Vähi

Hea peaministri kandidaat! Kõigepealt ma tahan öelda, et te räägite väga ilusti ja väga ümaralt. Ma sellepärast mõtlesin, et ma ei hakka midagi tõsist küsima, küsin ainult ühte asja: kas te päriselt ka usute kõike, mida te räägite?

17:01 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Jah.

17:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heljo Pikhof, palun!

17:01 Heljo Pikhof

Aitäh! Hea peaministri kandidaat! Tulen tagasi vastuse juurde, mille te andsite minu eelmisele küsimusele. Te väitsite, et mul on väga mugav osutada teie võimaliku koalitsioonipartneri lubamatule kõnepruugile. Julgen seda teie väidet solvanguks pidada. Erakonna tõttu, keda te praegu võimule aitate, on meie ühiskondlik õhustik kõike muud kui mugav. Väga paljud inimesed on hirmul, ärevuses, mures Eesti pärast, meie inimeste pärast. Aeg-ajalt end sobimatult väljendanud poliitikuid leiab tõesti igast erakonnast, aga ühe erakonna juhid teevad seda pea iga päev, tallates jalge alla meie põhiseaduslikke väärtusi, alandades ja solvates inimesi. Kinnitan teile, et tõesti minul ei olnud seda küsimust mugav küsida, hoopis vastupidi. Ja minu seekordne küsimus on lihtne: kas te jääte selle moraliseeriva hinnangu juurde, et väga mugav on midagi sellist küsida?

17:02 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Kui ma teid, proua Pikhof, kuidagi solvasin, siis palun vabandust – see ei olnud kindlasti minu soov, kaugeltki mitte. Nüüd aga mõttest, et ma püüan kedagi võimule aidata. 3. märts, valimiste päev on läbi. Valimiste võitja oli teada, tunnustus Reformierakonnale ja tema esimehele Kaja Kallasele. Reformierakond võitis valimised ja see oli Reformierakonna ülesanne moodustada koalitsioon. Seda

koalitsiooni tänaseks sündinud ei ole. Selle võimule aitamisega seoses ma ehk toon isikliku näite. Nagu ma ütlesin teile, ma olen siin saalis kümme aastat opositsioonis olnud ja ma olen kuulnud selle kümme aasta jooksul – 2007. aasta kevadest kuni 2016. aasta sügiseni – ütlemist, et Keskerakond ei kõlba valitsusse, Keskerakond ei ole parketikõlbulik jne. Ma olen veendunud, et Eesti on demokraatlik õigusriik, aga kui kedagi valitakse siia Riigikogusse ja kümme aastat kogu aeg välistatakse mõne erakonna kuulumine valitsusse – üks asi on põhjus, teine asi on põhjus, kolmas asi on põhjus –, siis minu arvates see ei ole õige. Ma arvan, et kui poliitikas teha ainult välistust ja lükata mingi osa inimesi täielikult Eesti poliitikast välja – varem oli see Keskerakond – siis see ei ole õige suund. Ja täna ma tahan öelda, et kui keegi üldse mingit poliitikut või erakonda võimule aitab, siis see aitaja on Eesti kõrgeim võim, Eesti elanikud, kes annavad oma toetuse. Praegu on meil viis erakonda, kellele on kõrgeim võim andnud oma toetuse. Ja need viis erakonda, olgu olukord kui keeruline tahes, peavad leidma lahenduse, et keegi neist moodustab valitsuse. Täna on üks alternatiiv teie palge ees.

17:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Kruuse, palun!

17:04 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt peaministri kandidaat! Oma viimases vastuses te ilmselt viitasite sellele, et teatud inimesed andsid moraalise hinnangu Keskerakonnale, olgu see seotud lindiskandaaliga või idaraha skandaaliga või endise Tallinna linnapea käitumisega pronksööduri mässu ajal. Aga ma kuulen siit puldist kogu aeg sellist asja, et me oleme kõik võrdsed, ka siin Riigikogus võrdsed. Ma ei tea, kas te elate ikka päris maailmas ja kas see leping ikka on päris maailma osa. Ma väga hästi ei kujuta ette, kuidas ma võiksin olla võrdne näiteks rahvusvahelise haardega professoriga, auväärse Hele Everausiga. Ja ma peaksin pingutama väga palju, kui tahaksin oma sõnavõttudega inimesi solvata, nii nagu mõned auväärased kolleegid EKRE-st seda suudavad. Mul ei tuleks see välja. Ma ei usu, et me selles mõttes võrdsed oleme. Mis mind veel imestama paneb, on see, et enne te rääkisite natukene maaelust ja eksisite järjekordselt. Kui ma vaatasin seda koalitsioonilepingut, siis ...

17:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun küsimus!

17:06 Urmas Kruuse

Küsimus on väga lihtne. Teil on koalitsioonilepingus kirjas, et te hakkate põllu- ja metsamaa müümisel ja rentimisel eelistama Eesti tootjat. Kui te lähete ...

17:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun küsimus!

17:06 Urmas Kruuse

Kuidas te peaministrina seda positsiooni Euroopa Liidus kaitsete, kui te Eesti põllumeestele toetusi välja kauplete? Mismoodi te kavatsete Eesti tootjaid eelistada? Mis mehhanism see on? Kuidas see Euroopa Liidus võimalik on? Järsku avate.

17:06 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile! Tõesti, see on koalitsioonileppes kokku lepitud, kui jutt on Eestis maa omandamisest. See on ka minu isiklik positsioon, et mida rohkem meie kaasmaalasi on siin kas metsa- või põllumaa omanikud, kasutavad seda ega hoia seda söödis, seda parem. Ma arvan, see on õige suund. Ma olen nõus, et avatud maailmas tõkendeid seada on väga keeruline, aga neid võimalusi läbi töötada tasub küll.

17:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heiki Kranich, palun!

17:07 Heiki Kranich

Aitäh! Eelmine valitsus tegi mõõdukaid pingutusi Haapsalu-suunalise raudtee taastamiseks. Kas planeeritav valitsus kavatseb seda tegevust jätkata ja kas juhul, kui see kiirendaks protsessi, kaasataks ka erainvestoreid, kes on selle vastu huvi ilmutanud?

17:07 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh selle küsimuse eest! Me oleme tõesti öelnud, et meie jaoks on oluline Rail Balticu suunale lisaks arendada mugavaid ja kiireid rongiühendusi pealinnast. Loetus on ka see Haapsalu suund, täpsemalt küll Rohuküla suund. Esimese sammu me oleme teinud, see on Riisiperest Turbani, mille maksumus on ca 6,5 miljonit eurot. Nüüd, kas minna sellega edasi? Mina pean seda õigeks. Loomulikult see on seotud rahaliste võimalustega, kas neid on või ei ole, aga ideoloogiliselt minu arvates Eesti inimesed toetavad head, mugavat, kiiret rongiühendust. Ma arvan, et seekord võiks mõelda natukene ambitsioonikamalt, mitte rajada raudtee ainult Haapsaluni, vaid Rohukülani välja. See annaks ka Hiiu maakonnale plusse juurde.

Kas seal võiks olla koostöö erasektoriga? Eos seda välistada, ma arvan, ei ole mõtet. Samas on küsimus, mida see annaks rahaliselt, kas mitte need riigi kohustused rahalises mõttes hoopiski ei suurene. Punkt 1. Aga punkt 2: kaaluda võiks seda, kas see annaks tööle mingi kiirenduse. Ma pean silmas ehituse valmimist. Eks tuleb konkreetset lahendust otsida ja kaaluda, kui see töö on laual. Minu teada praegu konkreetset erasektori pakkumist, et teeme nii või naa, ei ole. Aga see, et me sellega edasi liigume, on minu arvates õige.

17:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Hanno Pevkur, palun!

17:09 Hanno Pevkur

Aitäh! Hea Jüri! Sa ütlesid, et peaks minema naeratades edasi ja naeratava Eesti poole. Meil 50 aastat võim nõudis naeratamist ja kulbilöömist ja need, kes ei löönud, kõrvaldati. Vaatame nüüd, mis meil siin viimasel ajal on toimunud. Ministrikandidaadid on vihjanud, et ametnikud, kes nende pilli järgi ei tantsi, võivad endale uue töökoha otsida. Koalitsioonikõneluste ajal on arste süüdistatud mõrvades – see teema on siin juba läbi käinud – ja eriteenistusi on nimetatud süvariigiks. Loen sulle ette Mart Helme raadios öeldud sõnad: "Ma ei arva, et need firmad ise oma kasumist selle raha leiavad. Mina arvan, et see raha on tekitatud nende arvele mingisuguste fiktiivsete tehingute kaudu süvariigi poolt." Kõige selle valguses küsin su käest täiesti siiralt: kuidas sa hindad, kas EKRE retoorika tegelikult on ka muutunud? Ja mis veel olulisem: kas see EKRE jutu sisu on teile vastuvõetav?

17:10 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Ma soovisin, hea Hanno, sinu küsimusele kõigepealt vastata selle naeratusega, mida sa kindlasti oled palju oma vabatahtlikus töös näinud, kui Eesti võrkpallikoondisel on hästi läinud. Aga sinu jutu teine pool on minu meelest kohatu. Ma saan aru, et sa võrdled situatsiooni demokraatlikus õigusriigis Eestis, mis taastas oma iseseisvuse 20. augustil 1991 ja mis valis 3. märtsil 2019. aastal XIV Riigikogu, situatsiooniga 50 aasta pikkuses okupatsioon. Ma loodan, et ma sain su võrdlusest väga valesti aru.

17:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Maris Lauri, palun!

17:11 Maris Lauri

Aitäh! Härra Jüri Ratas! Te olete täna rääkinud väga palju sidususest ja oma kõnes ütlesite ka, et te soovite teha koostööd kogu Riigikoguga, sh opositsiooniga. Teie vastused küsimustele tekitasid minul küll väga suure küsimuse, kas te olete nendes väidetes siiras. Te olete nii mitmele küsijale vastanud, ütleme niimoodi, mitte väga viisakalt. Mismoodi te mõtlete siis seda koostööd teha ja kuidas te seda sidusust kas või Riigikogu sees suurendate?

17:13 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile! Loomulikult ma olen siiras teie küsimustele vastates. Kuidas ma mõtlen seda koostööd teha? Nagu ma vist ütlesin ühele küsimusele vastates, minu meelest üks väga tähtis omadus, mida meil, poliitikutel, võiks rohkem olla – ja ma alustan endast –, on kuulamine. Ka teise ametikaaslase kuulamine siin saalis, kaasamine mingitesse diskussioonidesse, aruteludesse. Ma kinnitasin ühele Riigikogu liikmele vastates, et meditsiinivaldkonnas ma tõesti soovin väga kuulda ideid-mõtteid, kuidas seda probleemi paremini lahendada ja asja edasi viia. Proua Maris Lauri, ma kinnitan teile sama. Eelmises koosseisus te olete reeglina tundnud muret Eesti haridussüsteemi pärast, fiskaalolukorra pärast, rahanduse pärast. Ma olen igal juhul avatud koostööks. Kuidas see käib? Eks inimesed peavad kokku saama, mõtteid vahetama ja püüdma arvestada kas teineteisega, kui neid on kaks, või üksteisega, kui neid on rohkem. Nii mõtlen seda.

17:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kaja Kallas, palun!

17:14 Kaja Kallas

Aitäh! Hea Jüri! Sa oled siin mitmele küsimusele vastates öelnud väga patroneerivalt, et ei tohi kedagi välistada, see on väga inetu. Ometi sa enne valimisi ise välistasid väga selgelt EKRE-ga koostöö, ütlesid seda mitu-mitu korda välja. Nüüd on küsimus, mis on muutunud. Miks enne valimisi oli välistamine okei ja nüüd enam ei ole? Ja teine küsimus. Palun too kolm konkreetset näidet, et EKRE väärtused on muutunud võrreldes selle ajaga, kui sina nad välistasid!

17:15 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh nende kahe küsimuse eest! Ma sellele esimesele küsimusele olen korduvalt vastanud ja ma jään oma vastuse juurde. Teisele küsimusele, mis puudutas näiteid, ma vastan nii. Ma ütlesin, et kui väärtused jäävad samaks, kui tahetakse kellegi päid maha võtta, siis ma ei saa koostööd teha. Kui ka need väärtused jäävad samaks, et öeldakse, et naisterahvad, kellel on kas üks või kaks last, ja kellel pole lapsi, on ühiskonnas kuidagi erineva kaaluga, siis ma ei saa koostööd teha. Ja ma ütlesin ka seda, et kui kellegi arvates me peaksime siin Eestis ütlema teatud rahvusest või rassist inimestele, et nad peavad lahkuma, siis ma ei saa koostööd teha. Aga nagu ma ütlesin, ma olen kuus nädalat pidanud konsultatsioone, et moodustada koalitsioon EKRE, Isamaa ja Keskerakonna vahel. Neid kolme seisukohta pole selle kuue nädala jooksul kordagi laual olnud.

17:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Siim Kallas, palun!

17:16 Aseesimees Siim Kallas

Hea auväärt peaministri kandidaat! Ma hakkasin mõtlema, et ma olen Eesti poliitikas ühel või teisel viisil sees olnud viimased 30 aastat ja mina ei mäleta niisugust aega, kus ühiskonnas oleks olnud nii palju vastasseise ja pingeid ja turvatunde puudumist. Kui te nüüd moodustate valitsuse, siis teil lasub väga suur vastutus hakata kõiki neid pingeid maandama. Neid pingeid on siin täna üles loetud hulk, on kõikvõimalikke asju, mis inimeste turvatunnet häirivad. Te väidate, et see, mis on koalitsioonileppes kirjas, see ongi kõik, et sellest piisab ja olud muutuvad järsult paremaks. Aga mida te tegelikult teha kavatsete? Kuidas te kavatsete garanteerida, et tõepoolest turvatunne hakkab taastuma?

17:17 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile! Mina kindlasti väga hindan, härra Siim Kallas, teie tegevust Eesti poliitikas viimase 30 aasta jooksul, võib-olla isegi mõni aasta kauem. Kogu IME tegemine, teie kaasalöömine peale seda nii ministri- kui peaministriametis, aga ma ütleks ka, et teie tegevus Euroopa Komisjonis kahes härra Barroso kabinetis – see on olnud kindlasti muljet avaldav ja ma kindlasti tunnustan seda. Nüüd, kui te küsite turvatunde kohta, mida mina selle nimel teen, siis ma ca 27 minutit oma kõnes sellest ju rääkisin. Ma rääkisin konkreetset prioriteetidest, rääkisin – see puudutab turvatunnet – sotsiaalsest sidususest, rääkisin sellest, et eakad inimesed tuleb vaesusest välja tuua, rääkisin haridusest, teadusest, innovatsioonist ja ettevõtlusest, rääkisin kaitsepoliitikast, rääkisin sellest, et need meie kaasmaalased,

kes elavad praegu Eestist väljaspool, on alati siia tagasi oodatud, rääkisin siseturvalisuse valdkonnast. Ma usun, et ma ei pea uut 27 minutit sellele pühendama.

17:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marina Kaljurand, palun!

17:18 Marina Kaljurand

Aitäh! Lugupeetud peaministri kandidaat! Ma kuulasin väga tähelepanelikult teie vastuseid. Ja paraku pean nõustuma oma kolleegidega, kes tajusid mõnes teie vastuses üleolevat, et mitte öelda pilkavat suhtumist. Ja seda ma tegelikult peaministri kandidaadilt ei oota. Peaministri kandidaadilt ootan ma lugupidavat suhtumist kõigisse küsijatesse. Mina tahan küsida väärtuste kohta. Mulle on jäänud mulje, et te ei jaga kõiki neid väärtushinnanguid, mida siin saalis on tsiteeritud ja millest on palju räägitud. Alguses te palusite vabandust, paaril korral tegi Kadri Simson seda teie eest, hiljem te lõpetasite vabanduse palumise. Täna te räägite koalitsioonilepingust ja kasutate sõnu "sidusus" ja "naer". Minu küsimus teile on: mida teie tulevase peaministrina teete ära selleks, et selline väärtuste õonestamine, selline solvamine ja alandamine ei saaks Eesti poliitikas uueks normaalsuseks?

17:19 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ma olen seda tegevust alustanud juba kolm tundi ja 15 minutit tagasi. Ma olen rääkinud põhimõtetest, mis minu ja loodava koalitsiooni jaoks on olulised. Ma olen rääkinud sidusast ühiskonnast ja positiivsest ühiskonnast. Ma olen rääkinud naeratavast Eestist ja kodu tähtsusest. Ma olen rääkinud ka sellest, et siin saalis on kõik kõrgeima võimu valitud, ja ma olen rääkinud ka oma isiklikust kogemusest, kui kümme aastat on ühele erakonnale öeldud, et sina ühel, teisel või kolmandal põhjusel ei sobi Eesti poliitikasse. Ma ei arva, et see on õige suhtumine. Kui ma olen kedagi solvanud siin saalis, siis ma palun selle eest vabandust. Seda ma ei ole soovinud. Ma olen alati suhtunud ja suhtun ka tulevikus väga suure lugupidamisega Riigikogusse ja Riigikogu liikmetesse. Vahest kõige olulisem kõnetool siin Eestis on Riigikogu kõnetool.

17:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Sven Mikser, palun!

17:21 Sven Mikser

Aitäh! Härra Ratas! Kuulasin väga tähelepanelikult teie vastust kolleeg Ossinovski küsimusele peaministri rolli ja vastutuse kohta. Ma sain aru, et te näete peaministrit sellise tasakaalustajana: kui üks teie kolleegidest ütleb mingi järjekordse ksenofoobse, homofoobse või antisemiitliku lause ja keegi teine seda taunib, siis teie seisate kiigelaua keskel, hoidute võtmast selget moraalset positsiooni ja proovite asja nagu balansis hoida. Ma pean ütlema, et selline seisukoht seda viimase kuu jooksul tekkinud pettumust teis süvendab. Aga mu küsimus on hoopis teisel teemal. Nädalapäevad tagasi toimus ajakirjanduse vahendusel kummaline ja koomiline mõttevahetus teie tulevaste ministrite vahel. Tint koalitsioonileppel oli vaevalt kuivanud, kui tulevane rahandusminister väljus hoonest ja ütles, et nüüd kohe hakatakse langetama alkoholiaktsiisi. Ja siis ütles üks teine tulevane minister, et vastupidi, milleski sellises kokku ei lepitud. Need kaks väidet ei saa puhtformaallogiliselt korraga tõesed olla. Ma küsingi, milles siis alkoholiaktsiise arutades tegelikult kokku lepidi. Mida tegelikult tegema hakatakse? Ja kui palju selliseid punkte koalitsioonileppes veel on, mille puhul koalitsioonipartneritel on täiesti vastandlik arusaam, milles kokku lepidi?

17:22 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh küsimuse eest, hea Sven! Ma arvan, et sa saad väga selgelt aru, et peaministri roll on olla tasakaalustaja valitsuskabinetis ja ka koalitsioonis. Eks me oleme mõlemad sinuga seda viimase kahe ja poole aasta jooksul tundnud ja sa oled olnud hea ametikaaslane ja kaasaaitaja kompromisside leidmisel. Sa tead ju tänu omagi poliitikutele, et just kompromisside abil sünnivad suured otsused, ka välis- ja maailmapoliitilisel areenil. Nüüd sinu küsimuse teisest poolest. Jah, konsultatsioonidel me tõesti oleme kokku leppinud, et me soovime vähendada aktsiise, kui see on võimalik. On räägitud peamiselt kolmest aktsiisist: alkoholi-, kütuse- ja elektriaktsiis. Sa viitasid, nagu ma aru saan, Taavi Aasale, kes

ütles, et me ei tee seda. Ka mina lugesin Taavi Aasa öeldu mitu korda läbi ja põhimõtteliselt see, mida ta ütles, läheb kokku sellega, mis me kokku leppisime. Me leppisime kokku, et me vaatame need võimalused üle RES-i arutelu käigus. Ja nii ongi: me arutame neid aktsiisilangetusriigi eelarvestrateegia kokkupanemise käigus. Kas see on meie soov? Jah, me soovime tõesti piirikaubandust vähendada, aga sa tead ise väga hästi, et aktsiiside vähendamine kolmes valdkonnas tähendab suure tõenäosusega ka eelarve vähendamist. Kui see on kuluneutraalne, siis võib-olla leiame selle lahenduse palju kiiremini.

17:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raimond Kaljulaid, palun!

17:24 Raimond Kaljulaid

Aitäh! Hea peaministri kandidaat! Ma tulen tagasi oma esimese küsimuse juurde. Ma sain sellele enne pool vastust ja ausalt, ma olen selle eest väga tänulik. Ma ei võta seda kuidagi lugupidamatusena Riigikogu liikme vastu. Ka mina ei uskunud, et härra Juncker näiteks härra Sinisalule korraldusi annab. Ma pidasin seda küllalt uskumatuks ja hea, et te seda täpsustasite, ja hea, et ka härra Helme seda kuulis. Muidugi ma olen mõnevõrra mures, et siseministriks on saamas inimene, kes usub, et härra Juncker jagab härra Sinisalule korraldusi, aga no mis sa teed. Ma tahan küsida, kas peaministrile teadaolevalt Eesti eriteenistused kiusavad kuidagi Eestimaa Konservatiivset Rahvaerakonda taga või muul moel sekkuvad Eesti sisepoliitikasse. Ma arvan, et see on ka härra Helmele väga oluline küsimus.

17:25 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma ei tea ühtegi Eesti eriteenistust, kes kiusaks üht, teist või kolmandat erakonda taga. Nad teevad oma tööd professionaalselt.

17:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urve Tiidus, palun!

17:25 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaministri kandidaat! Poliitikas on peale maailmavaatelise mõõtme veel ka isiklik mõõde. Teie kavandatavas valitsuses on kaks ministrikandidaati, kellest üks on veendunud, et piirikaubandus tuleb lõpetada, mis tähendab maksude muutmist, teine ministrikandidaat on öelnud täiesti selgelt, et makse ei muudeta ja maksurahu tuleb Eestimaa peale. Minu küsimus on nüüd selline: kuidas te prognoosite, kuidas teil õnnestub laveerida nende kahe tugeva isikliku vahel? Ja tegelikult mul on ka isiklik küsimus: kummal mehel on teile suurem mõju?

17:26 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ma pigem vastan, proua Tiidus, et ma soovin õppida teie tarkusest. Ma mäletan, kui me arutasime eelmise aasta lõpus tänavust eelarvet. Teie seisite siis ühe Saaremaa kindluskiriku eest – kui ma ei eksin, siis see on Põide kindluskirik. Ja minu meelest toonane valitsuskoalitsioon pidas teie ettepanekut õigeks. Nii et eks tuleb ka teilt õppida. Ma arvan, et koostööd saab teha ikka sildade ehitamise, mitte lõhkumise abil. Aga selge on see, et valitsus toimib ainult siis, kui koostöötähe ja -vaim on seal olemas.

17:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Katri Raik, palun!

17:27 Katri Raik

Hea peaministri kandidaat, hea Jüri! Täna on sinu käest mitu korda küsitud ametnike kohta: kas ausad riigiametnikud võivad tunda ennast täna kindlalt? Ma tsiteerin sind: sa ütlesid, et prognoose ongi raske teha. Millest ma teen järelduse, et ametnikud võivad edaspidi julgelt teha prognoose oma südametunnistuse ja parimate teadmiste järgi. Ma loodan, et sa saad kinnitada, et see ei ole aktsepteeritav, kui siseministri kandidaat teeb idapiiri kohta otsuseid Nelli Teataja tuginedes. Ma tsiteerin, Nelli Teataja tutvustab ennast muu hulgas sõnadega: "Üksildastele südamele läheb kindlasti korda ka see, et Nelli Teataja on Eesti suurim kosjaleht. Tutvumiskuulutuste hulga poolest meile

konkurenti pole." Ma loodan, et selline ekspertiis ei ole edaspidi otsuste tegemise aluseks. Kas ma olen õigel teel?

17:28 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh, hea Katri! Ma arvan, et sa võisid oma küsimusega oluliselt kasvatada selle väljaande müüginumbreid järgmistel nädalatel. Aga kui me räägime piiri väljaehitamise maksumusest, siis üks me ikkagi toetu eeskätt PPA-le. Miks ma "eeskätt" ütlen? Sellepärast, et me oleme ka ju nendes arvutustes küsinud lisaarvamust näiteks Riigi Kinnisvara käest ja minu teada samuti Frontexi käest. Kogu selle kontseptsiooni osas me aga toetume ikka PPA-le, mitte kellelegi muule.

17:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Indrek Saar, palun!

17:29 Indrek Saar

Aitäh! Lugupeetud peaministri kandidaat Jüri! Ei ole mingi saladus, et Mart ja Martin Helmel on sellest, kuidas avalik-õiguslik televisioon peaks toimima, mõnevõrra teistsugune arusaam ja võiks isegi öelda, kardinaalselt teistsugune arusaam kui see, milles siia maani on ühiskonnas olnud kokku lepitud. Ja nad on seda korduvalt jõuliselt väljendanud. Muu hulgas nõudis nõukogu liige Martin Helme ka ajakirjanike vastutusele võtmist. Siis sa reageerisid sellele, ütlesid, et sa ei saa sellega nõustuda ja kindlasti mõistad selle hukka. Aga näe, läksid mõned päevad mööda, ja mõni päev tagasi ühes raadiosaates võeti uuesti teema tõsiselt ette ja teatati, et ERR kui institutsioon on kinni jooksnud ja seda saab parandada ainult väljastpoolt, ta tuleb liigestest lahti raputada ja taas kokku panna. ERR kuulub ju avalikkusele ja riik finantseerib seda, ümberkorraldused tuleb teha ja need tulevad. Kas sinu valitsuses hakatakse ERR-i juhtima põhimõtteliselt teistmoodi ja valitsus hakkab sekkuma toimetusevabadusse?

17:30 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Hea Indrek, aitäh küsimuse eest! Vastus on: ei hakka.

17:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Riina Sikkut, palun!

17:30 Riina Sikkut

Aitäh, istungi juhataja! Hea Jüri! Võtan kinni Sveni küsimusest ja tõesti tunnustan, et viimase aasta jooksul sa oled olnud valitsuses see tasakaalustaja ja sa oled teinud seda tööd väga hästi. Aga see tasakaalustaja roll, mis sul tulevases valitsuses ees seisab, on mõnevõrra teistsugune. Näiteks küsimuses, missuguseks kujundada tulumaksuvaba miinimumi süsteem, on võimalik kompromissi leida. Ka selles, millised on toetused, milline on isegi aktsiiside määr, on võimalik kompromissi leida. Aga väärtusküsimustes sageli kompromissile minna võimalik ei ole. Nii et ma soovin sulle jõudu oma rolli täitmiseks tulevases valitsuses. Küsimust ei ole.

17:31 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Hea Riina, jõudu tarvis!

17:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Indrek Saar, palun!

17:31 Indrek Saar

Aitäh! Mul on hea meel tõdeda, Jüri, et me oleme sinuga endiselt ühel arvamusel selles, et avalik-õiguslik televisioon on vajalik just sellisena, nagu ta Eestis siia maani on toiminud. Aga me ju saame mõlemad sinuga aru, et varsti algavad suure tõenäosusega riigi eelarvestrateegia läbirääkimised ja sügisel tuleb kokku panna riigieelarve. Mõni inimene, kes tuleb valitsusse – üks neist väidetavalt saab rahandusministriks –, arvab, et ERR-i senist rahastamist ja toimimist tuleb põhjalikult muuta. Kas sa

saad lubada, et riigieelarve arutelude käigus ei hakata oluliselt vähendama ERR-i eelarvet? Ega ei plaanita vaadata üle muredest, mis on avalikkuse arvates juba ammu kriitilised, näiteks ERR-i uue telemaja ehitamine?

17:32 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Hea Indrek! Ma olen täiesti veendunud, et uus valitsus ei tegele selle uue maja küsimusega halvemini, kui sina tegelesid. Ma juba ühele eelmisele küsimusele vastates sellele osutasin ja ütlesin, et ühel hetkel see probleem lahendust vajab. Ja minu meelest selle lahendamiseks tuleb edasi liikuda. Ma pean küll õigeks – ma ütlen selle ära –, et kui me räägime rahvusringhäälingu uuest suurest investeeringust, siis logistiliselt jääks see keskus sinna, kus ta täna on. Võib-olla ma eksin, aga kuus-seitse-kaheksa aastat tagasi arutati üht asukohta, mis asus Järvel. Ma seda õigeks ei pea. Aga sa ju tead, Indrek, väga hästi, et tegelikult neid suuri objekte on ju veel, mis vajavad väga suuri investeeringuid, näiteks rahvusraamatukogu. Kõigile nendele probleemidele tuleb tegelikult lahendus leida. Ma arvan, et sama hea lahendus, nagu me leidsime Kääriku spordibaasi väljaehitamisele.

17:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andrus Seeme, palun!

17:33 Andrus Seeme

Aitäh! Hea peaministri kandidaat! Täna on räägitud hästi palju teedest, aga ma ei ole midagi kuulnud kohalike teede ehk omavalitsuste teede rahastamisest. Jutuks on olnud neljarealist maanteed ja ka kruusateed. Mis plaan uuel valitsusel on? Viimase paari aasta jooksul on kohalike teede rahastamine koos Euroopa Liidu rahaga natuke vähenenud. Mul on hea meel, et te oma kõnes mainisite ka Kanepi kanti. Kagu-Eesti inimesed on samamoodi mures kohalike teede pärast. Eelmise valitsuse minister Mäggi nägi ühe võimalusena kohalikud teed osaliselt metsastada. Ma loodan, et seda kavas ei ole. Mis plaan teil on?

17:34 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ma saan aru, et teie arvates minister Mäggi nägi võimalust kohalikud teed metsastada. Noh, Janekil on võib-olla mõnikord ka säärased lennukamad mõtted. Ju ta lähtus vanasõnast, et mets on vaese mehe kasukas. Eesti metsa ja metsasust tuleb hoida. Aga me tõesti ei ole kordagi mõelnud, et nendele teedele tuleks istutada kased või männid või kuused. Seda me küll ei ole kaalunud.

17:35 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Signe Kivi, palun!

17:35 Signe Kivi

Aitäh, Riigikogu aseesimees! Jüri Ratas, aprilli lõpul tuleb kokku Eesti Kunstnike Liidu üldkogu. Ma olen selle liidu liige ka ise. Me kõik teame, et loomeinimesed jälgivad Eesti poliitikas toimuvat tähelepanelikult. Seepärast küsin: kas sa tulevase peaministrina võid kinnitada meile kõigile, et Eestis on ka edaspidi tagatud loome- ja väljendusvabadus? Ja teiseks üks lihtne küsimus. Ma tean, et peaministri päevakava on tihe, aga milline oli viimane näitus, mida sa külastasid?

17:35 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Esimene vastus on jah. Teise vastusega ma jään praegu ausalt öeldes hätta. Suure tõenäosusega oli see mingi välisvisiidi raames, kui sai üht näitust külastatud. Aga tõsi on, et selleks võiks rohkem aega olla.

17:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristen Michal, palun!

17:36 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Hea peaministri kandidaat! Suurel osal sellest saalist oli juba enne neid küsimusi selge, kuidas nad hääletavad, ja nende arvamus teie vastuste põhjal ei ole muutunud. Ma siiski küsin,

kuna täna räägitakse väärtustest: milliseid väärtusi jagavad need kolm erakonda Ühtse Venemaaga sõlmitud leppe kontekstis? Kuidas te veensite teised ära, et see lepe on teil kinga sisse pandud?

17:36 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Ma pean tunnistama, et ma vaatasin, et küsimused saavad otsa, aga Kristen Michal polegi midagi küsinud. Mis juhtunud on? Aga sa parandasid selle olukorra ja astusid Reformierakonna ankrumehena ikkagi välja. Mis ma oskan selle kohta öelda? Mu vastus on olnud alates 5. novembrist 2016 üks ja seesama: see protokoll on raugenud, see ei kehti. Aga jah, sel teemal küsimus oli.

17:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristen Michal, palun!

17:37 Kristen Michal

Aitäh! Hea peaministri kandidaat! Kas sama võiks soovitada ka paljudele Eesti inimestele, näiteks suhtluses pangaga? Kas nad võiks öelda, et sõlmitud kodulaenu leping on raugenud? Kuidas te selgitaksite seda raugemist õiguslikus raamistikus?

17:37 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Aitäh! Eks see eelda ikka mingit tegevust. Ma arvan, et kodulaenu lepingud, millest te räägite, on seotud sellega, et iga inimene kuu lõpus tasub laenumakse. Ma küll ei kujuta ette, et kui lepingu alusel mingi tegevus toimub, siis see on raugenud. Ju te teate endise justiitsministrina seda hästi.

17:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Reinsalu, palun!

17:38 Urmas Reinsalu

Aitäh! Härra peaministri kandidaat! Minu meelest on olnud hea debatt. On olnud osavad küsimused ja on olnud väarikad, selged ja sisulised vastused. Aga ma esitan nüüd paraja pähkli, nagu vanasti "Mnemoturniiris": milline küsimus meeldis sulle isiklikult kõige rohkem? (Naer saalis.)

17:38 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Hea Urmas! Ma nõustun sinuga, et on olnud väga lennukas debatt. Ambitsioone on siin olnud kõvasti tunda. Aga minu meelest on tunda olnud ka muret Eestimaa tuleviku pärast, Eesti inimeste käekäigu pärast. Väga sisuliselt on küsitud ja ma olen püüdnud anda nii head vastused, kui ma olen osanud anda. Aga minu jaoks, kui tohib seda auväärt Riigikogu liikmete ees öelda, oli kõige enam muret tekitav ja kõige rohkem hinge minev küsimus, proua Everaus, teie esitatud küsimus. See oli seotud Eesti inimeste tervisega, tervena elatud aastate arvuga ja väga raskete haiguste ennetamisega.

17:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Helme, palun!

17:39 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud peaministri kandidaat! Ma tulen teile natukene appi ühele eelmisele küsimusele vastamisel. Ma tuletan meelde, et Ühtse Venemaaga sõlmitud lepingul on reformierakondlase Ain Seppiku allkiri. Kui tema selle tagasi võtab, siis tõenäoliselt lakkab see leping kehtimast.

17:39 Peaministri kandidaat Jüri Ratas

Ma tänan teid selle mõtte eest! Aga ma jään selle vastuse juurde, mille ma andsin austatud Riigikogu liikmele Michalile.

17:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud peaministri kandidaat Jüri Ratas! Riigikogu liikmetel teile rohkem küsimusi ei ole. Head kolleegid, enne kui me läheme hääletuse juurde, ma veel kord vastan nendele protseduurilistele

küsimustele, mida täna esitati väga rikkalikult. Riigikogu uus koosseis on tööd alustanud ja ma märgin veel kord, et küsimuste ja vastuste sisu meie kodu- ja töökorra seadus täpselt ei reguleeri. Selle määrab suurel määral meie poliitiline kultuur. Ja poliitilise kultuuri omakorda määrab aastaid tagasi heaks kiidetud Riigikogu liikme hea tava. Ma soovitan kõigil uutel Riigikogu liikmetel, aga ka nendel Riigikogu liikmetel, kes siin juba pikki aastaid on töötanud, vaadata see värske pilguga üle. Selles on päris häid mõtteid küsimuste esitamise sisu ja ka Riigikogu puldist vastamise kohta.

Aga nüüd läheme hääletuse juurde. Austatud Riigikogu, panen hääletusele peaministri kandidaat Jüri Ratasele Vabariigi Valitsuse moodustamiseks volituste andmise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt on 55 Riigikogu liiget, vastu 44, erapooletuid ei ole. Peaministri kandidaat Jüri Ratas sai volitused valitsuse moodustamiseks. (Aplaus.)

Palju õnne, jõudu tööle! Head kolleegid, tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.44.